

ਸਲਾਨਾ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ
ਦੁਮੇਲ
2018-19

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਬੁਢਲਾਡਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,
ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ

swlwnw p`iqRkw

dumyl

2018-2019

gurU nwnk kwlj buFlwfw

SRomxI gurduAwrw pRbMDk kmytI, SRI AMimRqsr
swihb dy pRbMD ADIn

dumyl

(swlwnw p`iqRkw)

2018-19

srpRsq: fw. kuldIp isMG b`l
ipRMsIpl
gurU nwnk kwlj, buFlwfw

mu`K sMpwdk: fw. sqgur isMG
muKI
pMjwbI ivBwg

sMpwdk:pMjwbI Bwg: fw. rwjndIp kOr
gurivMdr isMG

shwiek pRo&Ysr AYm.ey.
pMjwbI

AMgryzI Bwg pRo.gurjsjIq kOr suKdIp
isMG

shwiek pRo&Ysr AYm. ey.
AMgryzI

ihMdI Bwg fw.kulvMq isMG nIqU
rwxI

shwiek pRo&Ysr Aqy muKI AYm.ey.
ihMdI

smwj ivigAwn Bwg fw. suKivMdr kOr kivqw
rwxI

shwiek pRo&Ysr Aqy muKI AYm. ey.
ieiqhws

swieMs Bwg ibkrmjIq isMG jspRIq kOr
SMXukq pRoPYsr AY~m AY`ssI
kimstrI

kMipaUtr Bwg nirMdr isMG AmndIp kOr
shwiek pRoPYsr AY`m. sI.
ey.

kwmrs Bwg ismrnjIq isMG AMikqw ijMdl
shwiek pRoPYsr AY`m. kwm

&oto qy ^brnwmw Bwg

pRo.rmndIpisMG

shwiek pRo&Ysr Aqy muKI
srIrk is`iKAw ivBwg

ipRusIpl dI klm qoN....

ipAwry ividAwrQIE quhwfw qih idloN svwgq[
gur" nwnk swihb dy pwn vcn 'ividAw vIcwrI qW praupkwrI' dy
bRihmufI bol f smwj q~k lY ky jwxw susQw dw m`l muqv hY[
iv~idAw AijhI smJ dw ivgws kry ijs nwl isiKAwrQI bRihmufI
svwlW dy au~qr qlwsæ skx Aqy mOilk smJ bxwauX dy smr~Q bx skx[
swfw mnorQ igAwn duAwrw mwnvI cyqnw dw pswr Aqy smwj inrmwx
hY[smkwl iv~c is~iKAw susQwvW iekihri qrjæ dw is~iKAw pRbùD
auswr rhIAw hn ijs nwl isiKAwrQI Aùdrli buidAweI mkwnkI iksm
dI vsq" iv~c qbdIl hupdI hY[ies iK~coqwx iv~c mwnvqw mnPI
hoeI hY[bOidk AiBAws dw igAwn isiKAwrQI dI mOilkqw Aqy su~cqw
f supgyVdw hY[A~j ivsæv iv~c isiKAwrQI auqpwn ho irhw hY pr
iv~idAw dw Asl ArQ 'praupkwr' hY[iv~idAw isiKAwrQI dI
sæKæIAq auswrI krdI hY[is~iKAw f nOkrI q~k Gtw ky vyKx nwl
is~iKAw dI Asl Bvvnw Kqm hupdI hY[is~iKAw dw is~Dw sbùD
sùvydnw nwl hY, sùvydnw Kud dIAW qoN lVy krky is~iKAwrQI Aùdr
s~idAweI pYdw krdI hY[buidAweI nwl ijauX vwlw isiKAwrQI A~f

AwdrsæW 'qy qurdw hY[aus Apdrli Asl iv~idAw smwj leI rwh
dsyrw bxdI hY[iehI gur" swihb dw bRihmufI Awdrsæ hY[gur"
nwnk swihb dy bRihmufI Awdrsæ Aqy Drm isrjxw bwry hirpdr isuG
mihb"b ilKdy hn ik Drm, drsæn Aqy ieiqhws dy p"rb Aqy p~Cm dy
Aiq s"Km qrk, nYiqk Aml dy mwnvI pswrW Aqy AnuBvI ibbyk-
ivsæwlqw au~qy hr p~KoN p"ry au~qrn vwly gur" pYgubr, Avqwr
Aqy Bgq (suq) dy cwry suklp ieiqhws iv~c pihli vwr suXukq r"p
iv~c ie~ko smyN gur" nwnk swihb dI Adu~qI ielwhI sæKæslAQ iv~c
pRkwsæmwn hupdy hn[gur" nwnk swihb dI gur" suirq sm"ihk mwnvI
s~c, smwijk vrqwirAW Aqy kudrq dy qy pswr iv~coN mOilk Drm dy
nYx-nksæ inKwrDI hY[ies mhW pRiqBw iv~c AiDAwqmK kRWqI vwlv
jæor hY ijhVI Drw Aqy Awcwr dy Tufy X~K hoey krm-KyqrW qy
byjwn icunHW Aqy ibbyk dI bu~J cu~kI ApqRIv AgnI dy Brm f qoV
ky iehnW f svY-inXpqr Brp"r qwjægI vwly dyvI pRbuD iv~c bdl
idpDI hY[

ividAwrQI jdoN gur" dYivqw dI rOsænI iv~c igAwn hwsI kringy qW
aunHW Apdr gur" nwnk swihb dI bRihmufI cyqnw vwli jIvn rON
prqygI[mYN "dumyl" dy hQly AMk dy pRkws hox 'qy ies dy sMpwdk
mMfl dw DMnvwd krdw hW Aqy lyKkW Aqy kwlj dy aunHW hoxhwr
ividAwrQIAW nUM vDweI pyS krdw hW ijnHW nUM "dumyl" ny Awpxy
pMinAW iv`c QW pRdwn kIQI hY[

SuB kwmnwvW sihq

fw. kuldIp isMG b`l
ipRMsIpl

Srwb: nSw ik styts isMbl

kYg v`loN srvyKx dy AwDwr 'qy pyS kIQI irport nwl pMjwb pUry
Bwrq iv`coN sB qoN v`D nSyVI sUbw GoiSq kr id`qw igAw hY[ies nwl
pMjwb iv`c niSAW sbMDI iPr crcw BKI hY[ShId Bgq isMG dy ShIdI
idhwVy 'qy pMjwb srkwr v`loN fr`gz nw vrqx dw v`fy p`Dr 'qy pRx
krvwieAw igAw jo niSAW dy nwl nwl nvIN crcw dw ivSw bx igAw hY[ies
AiBAwn nUM A`gy vDwaux leI fYpo kmytIAW vI sQwipq kIQIAW geIAW hn[
srkwr dy SrwbI pRSwsink AiDkwriAW, puls A&srW, isvl AiDkwriAW qy
krmcwriAW ny ibnw zmIr 'qy boJ pwieAW nSy iqAwgx dw pRx kr ilAw hY[
suixAw hY ies pRogrwm dI s&lqw dI KuSI iv`c v`fy A&srW ny pwrtIAW
kIQIAW qy Srwb pI ky Awpxy styts dw mxw kwiem r`iKAw[keI SrwbIAW ny
fYpo dy cyArmYn bxn dIAW pwrtIAW kIQIAW qy keI nSyVIAW ny fYpo dy
mYNbr bxn dw mxw hwsI kIQw[

ieh koeI hYrwnI vwLI g`l nhIN ik ies swry vrqwry iv`coN Srwb
nUM bwhr r`iKAw igAw[ipCLI srkwr ny ies g`l nUM bVy dwhvy nwl
prcwirAw sI ik Srwb koeI nSw nhIN ieh qW hux "styts isMbl" bx geI
hY[ie`QoN q`k ik ishq mMqrI jI ny AwpXIAW iemtrivaUAW iv`c,jo
tYlIvIXn 'qy pRswirq hoeIAW, ies g`l 'q`y bwr bwr zor id`qw ik Srwb
koeI nSw nhIN jdoN ik Srwb dI boql 'qy hux vI ieh iliKAw hoieAw
huMdw hY ik "pIXI ishq leI hwnI kwrk hY"[

swfy mhwn gurUAW ny swnUM hr qrW dy niSAW qoN mukqkIqw sI[

AMimRq kw vwpwrI hovY ikAw mid CUCY Bwau Dry] (AMg 360)

iequ mid pIQY nwnkw bhu qyKtI Aih ibkwr] (AMg 553)

gurU swihbwn ny KwX-pIX pihnx bwry jo isDWq id`qw-

bwbw ho ruKwxw KusI KuAwru]

ijqu KwDY qnu pIVI AYmn mih clih ivkwr] (AMg
16)

bwbw hor upYnxu KusI KuAwru]
ijq upYDY qnu pIVI AYmn mih clih ivkwr] (AMg
16)

hux soco ik "&Kr-ey-kOm" rihbr-ey-kOm nwloN v`D isAwzx ho
igAw!jo "ijqu KwDY qnu pIVI AYmn mih clih ivkwr]" Aqy "iequ mid pIqY
nwnkw bhuqy KtIAih ibkwr]" dy gurU isDWq nUM Bulw ky Srwb pIx nUM
"styts isMbl" dw ZOrv d`s irhw hY[rwijAW mhwrwijAW nUM qW ieh DuroN
mwr hY[mOjUdw mu`K mMqrI nUM kI khIey jo "PKr-ey-kOm" dIAW pweIAW
lIhW nUM p`kw krn dw idRV ierwdw DwrI bYTw hY[

pMjwb iv`c pRc`ilq ho rhy nvyN nvyN nSy ibnw S`k swfI jvwnI dI
qbwhI kr rhy hn pr Srwb kI kr rhI hY[ie`k g`l swfw ieh gIq smJw
irhw hY-

"dUjw pY~g pI ky qyrI bWh PVnI"

ibn pIiqAW ikxy lVki v`l mYLI ingwh nwl vyKxw sOKw nhIN huMdw[
pr do pY~g pI ky kI ho igAw ik lVki dI bWh PVn dI ihMmq Aw geI[swfy
smwj iv`c ijs lVki dI bWh PVI geI aus leI ijaux mrn dw svwl KVHw ho
jWdw hY[do pY~g pI ky bMdy nUM swrI Srm ihAw vI Bu`l jWdI hY qy lVn
dI dlyrI vI Aw jWdI hY[ieh smwijk BYVW dI jV hY[GrW iv`c jnwnIAW
dI ku`tmwr dw kukrm vI iesy "styts isMbl" dI dyx hY[kdy nhIN suixAw
ik ikxy ic`ty dw syvn krn vwly, smYkIey jW nSy dIAW goliAW(ieh nSy
AiqKqr nw khn) Kwx vwly ny bySrmI dI aus h`d nUM aulMiGAW hovy jo
SrwbI aulMGdw hY[

kdy kMDW qy iliKAw pVHdy huMdy sW-

bwpU jI nw pIE Srwb-mYnUM lY ide ie`k ikqwb[

hux swfIAW srkwrW Srwb 'qyis`ikAw sY~s lw ky b`icAW nUM smJw
rhIAW ny ik jy bwpU ny Srwb nw pIqI qW quhwnUM ikqwbW nhIN
imlxIAW[sgoN jy cMgI pVHweI krnI hY qW qusIN vI pY~g-SY~g lwieAw
kro qW ik srkwr is`ikAw leI PMf jutw sky[clo swry au~cI Avwz iv`c
nw Arw lwe-

bwpU r`j ky pIE Srwb!
qW ik swnUM imly ikqwb!

pMjwb nUM nSy aujwV rhy ny[srkwrW ijs rwh qur peIAW ny auh
aujwV v`l jWdY[ijs byVI nUM mlwh hI fobx l`gy, auh bcUgI ikvyN[ies
hwlq iv`c qW byVI dy svwrW nUM hI mlwh bxnw pYxY[iGnwauxw vrqmwn
swfI pIVHI dI dyx hY nvIN pIVHI nUM[ies vrqmwn iv`con rOSn Biv`K dy
bIj nhIN Pu`tx l`gy[nOjvwn pIVHI nUM Awpxw Biv`K Awp isrjxw pYxY[
srkwrW qy rwjsI pwrtIAW dy ipCl`g bx ky Awpxy pYr kuhwVw mwrn dI
glqI ijhVI pihli pIVHI ny kIqI hY nvIN pIVHI ausy rwh qurn qoN bcy[

nOjvwn pIVHI dw jwgrUk hoxw hI niSAW dI sm`isAw dw ie`ko ie`k h`l
hY[

siqkwrXog ipRMsIpl swihb dI rihnumweI ibnw dumyl dw pRkwSn
SMBv hI nhIN sI ho skdw[sMpwdkI mMfl dw qih idloN Sukrwnw ijnHW ny
ipAwr Bry sihXog nwl nvwijAw[s. AnUp isMG KwlsW ny dumyl nUM suMdr
jwmw pihnwieAw hY[ienHW swrIAW SKsIAqW dw siqkwr sihq Sukrwnw[
Bu`lx hwr qoN bhuq BulW ho geIAWhoxgIAW[B`ulW leI iKmw jwcnw[
suJwvW dy svwgq iv`c[

sqgur isMG
sMXukq pRoPYsr Aqy muKI
pMjwbI ivBwg

dumyl

(2018-19)

pMjwbI Bwg

sMpwdk

fw. rwjndIp kOr
shwiek pRoPYsr
pMjwbI

gurivMdr isMG
AY`m. ey.

gurU nwnk kwlj , buF'lwfw

qqkrw

sMpwdkI-1

sMpwdkI-2

rcnwwW

1. jy mYN.... ggndIp grg
2. doosqw gurivMdr kOr gurI
3. qwrIPW kmlpRIq kOr
4. DI dI pukwr - cmkOr isMG
5. mYN... ruipMdr kOr
6. pMjwbI s`iBAwcwr dw bdldw muhWdrw - AminMdr kOr
7. vwrs - ruipMdr kOr
8. QoVHy 'c KuSI - gurpRIq isMG
9. ipAwr - jsivMdr kOr
10. do Zzlw - dIpk kumwr

;zgkdeh-1

fgnko/ ftfdnkoEhE,

ftfdnkoEh ihtB ftZu ;kfjs dh wjZstg{oB G{fwek j?. ;kfjs f;oiE ns/ ;kfjs ^ gkme pD e/ ftfdnkoEh ;wki Bz{ ;/X fdzdk ns/ ;[Xko dk ekoi eodk j?. fizdrh d/ sIofpnK^ d[PtkohnK, B/eBkwhnK^ykwhnK, gqkgshnK^ngqkgshnK dh sbya jehes Bz{ ebwpzd eodk T[j Ppd^pz{d s'A Ppd^;kro dh nt;Ek dk ;kfynkseko eodk j?. ;kfjs^f;oiDk ;[y?bk ekoi BjhA, go id nB[GtK, nfj;k;K ns/ sIofpnK Bz{ Ppdh^ikwk gfjBkfJnk iKdk j? sK fJj ;[y?bk nB[Gt ns/ ekoi pD iKdk j?. fJj nB[Gt^nfj;k; dk* *d[w/b* jh ftfdnkoEh Bz{ ebw u[ZeD bJh fsnko eodk j?, Gkt/A fe fJ; ftZu ge/o/gB dh xkN ns/ eu/o/gB dh pj[sks j[zdh j?. eu/o/ s'A ge/o/ dh gqfefonk fJe fBozso nfGnk; dk o;sk j?.

ekbi^w?rIhB bJh ftfdnkoEhnK dk GotK j[zrkok ;kfjs^f;oiDk gqsh T[BQW dh fdbu;gh, brkT[A dk gqshe j?. fJ; bJh e'fPP ehsh rJh j? fe tZX s'A tZX ftfdnkoEhnK d/ nB[GtK dh I[pkB fJBQK ouBktK Bz{ fJ; w?rIhB dk fjZ;k pDkfJnk ik ;e/. ;kv/ ftfdnkoEhnK B/ gzikph ;kfjs d/ nB/e o{gK s/ ebw ubk e/ nkgDh wK^p'bh gzikph gqsh nEkj gq/w s/ Wuh gqrN eoB dh e'fPP ehsh j?. T[j ftfdnkoEh tXkJh d/ gkso jB fiBQK dhNk ouBktK gqekfPs j' ojhnK jB, go seBheh ewhnK s/ ekoBK eoe/ fijVhnK ouBktK

gqekfPs j'D s'A ftotk ofj rJhnK jB, w?A T[BQK s'A fywK dh ikue
jK, feT[Afe

fJj ;co dh P[o{nks j?, wzfIb dk nzIkw BjhA.
uZbDk s/ uZbd/ ofjDk, w[ekw j? wzfIb dk.
AwmIn[

fw. rwjndIp kOr
shwiek pRoPYsr
post- gRyjUeyt pMjwbI ivBwg

sMpwdkI-2

;zgdkeh fe;/ g[;se iK w?rIhB ftZu doI ;fcnK s/ c?bh fbys Bz{
T[iKro eoB dk soZdd j[zdk j? go i/ fbysK nkgD/ nkg ftZu
;t?^gqrNkth j'D sK ;zgdkeh dh fwjBs xN iKdh j?. w/o/ bJh fJ;
w?riahB dh ;zgdkeh fJ;/ soQK ;h. w/o/ ;kEh ftfdnkoEhnK d/ b/y,
eftsktK, ejkDhnK nkgD/ nkg ftZu ;t?^;zg{oB jB. ftfdnkoEhnK dhnK
ebwK s'A fBebhnK fJjBK fdbh nktkiK dh fpBK Bx'u eZfYnk ;okjBk
eoBh pDdh j? sK i' T[j j"A;fhnK dh gotkI b? ;eD ns/ GftZy d/ uzr/
;kfjseko, ftfrnkBh iK ;w[Zu/ o{g ftZu uzr/ Bkrfoe pD ;eD. n;hA ;G
ikDd/ jK fe o;whA f;Zfynk ftZu ;fj ftfdne rshftXhnK dk nfjw o'b
j[zdk j?. fijVhnK ftfdnkoEh tor Bz{ tZX s'A tZX gq/fos eoB ftZu
wjZstg{oB G{fwek fBGkT[AdhnK jB. fJ; w?riahB ftZu PkfwB ouBktK
ftfdnkoEhnK dhnK fdbh GktBktK T[jBK dh p[ZXh s/ soe dk gqwkD jB.
;G ftfdnkoEhnK B/ nkgDhnK ouBktK ftZu nkgD/ nkb/ d[nkb/ d/
tksktoD, ;wki^;ZfGnkuko dh ;jh noEK ftZu s;tho T[bheh j?. ;kohnK
ouBktK jh ;kfjse gZy'A w[btkB jB.

fJ; w?riahB dh ;zgdkeh eoe/ w?A nkgD/^nkg Bz{ GkrPkBh ;wMdh
jK.

krmvIr kOr
1368

jy mYN....

jy mYN dlyr Aw qW clwk nhIN[
jy mY clwk Aw qW dlyr ho hI nhIN skdw[[
jy mYN Bu~ilAw hI nhIN qW Xwd ikvyN kr skdw[
jy Bu~l eI igAw qW Xwd ikvyN Aau[[
jy mYN ivdvwn hW qW hukwrI nhIN[
koeI hukwrI ivdvwn ikvyN ho skdw[[
myrw socxw mW hI r~b hY[
jy kol mW hY qW r~b dI kI loV[[
mjb``rI dw nwm hI ieunswN hY[
ieunswN qW mwVw ho hI nI skdw[[
jy ieunswN jujimAw hI nhIN qW mrugw ikvyN[
jy jm hI ipAw qW mrnw qyh hI hY[[

ggndIp grg
P``f pRosYisug ivBwg

doosqw

izMdgI dI mMizl hY qyry nyVy,
qur skdw hY qW qur ho ky krwrw dosqw[
izMdgI bVI AOKI hY,
hox vwlw ieh inqwrw dosqw[
ipAwr dI g`l hr QW c`ldI
ik ieh hox vwlw sMswrw dosqw[
du`KW nUM luko ky nhIN sMswr A`gy clxw
du`KW dw krnw pYNdw inptwrw dosqw[
jdoN hovy duKI qW su`K dw leI shwrw[
smJ leI l`B ilAw mMizl dw iknwrw dosqw[
jdoN hovy A`KW kolon dUr
cmkdw iP`kw lgdw hr ie`k qwrw dosqw[
qW qurnw pYdw ho ky krwrw dosqw[
krky imhnq bxI Awpxy mW-ipE dw shwrw ,
ijsny id`qw qYnUM izMdgI ijEx dw nzwrw [
r`KI qUM iKawl Awpxy dosq `gurI' dw
ijhVw bixAw qyrI hoxI dw isqwrw dosqw[
gurivMdr kOr gurI
bI ey Bwg dUjw

qwrIPW

qwirAW 'c cMn dy vwgUM
iehdI hux QW ey,
Pu`lW 'c gulwb dy vwgUM
iehdw hux nW ey,
hnyry jIvn dy iv`c cwnx iKlwr ky
KuSboAW su`ky swHw iv`c guMdIAW ny,
nWA lY ky vyKo gurU nwnk kwlj dw
hr mUMh 'coN qwrIPW huMdIAW ny
kIqI idn dUxI rwq coguxI qr`kI
vyK-vyK dunIAW ieh rih geI h`kI b`kI
swry Bwrq dI SwN auØ`qy bVw swNUM mxw
lweIAW eyky dIAW idlW qweIAW kuMfIAW ny
nWA lY ky vyKo gurU nwnk kwlj dw
hr mUMh 'coN qwrIPW huMdIAW ny
pOVI-pOVI cVHy cVH gey Asmwn 'qy
nWA eyhdw boly 'cOhwn' dI zubwn 'qy
s`c pu`Co qW kpl nUM qW eyho s`c l`gy,
gUMjW eyhdIAW jhwn iv`c gUMjIAW ny
nWA lY ky vyKo gurU nwnk kwlj dw
hr mUMh 'coN qwrIPW huMdIAW ny
kplpRIq kOr

bI.ey. Bwg

dUjw

DI dI pukwr

qyry Gr mW jnm lauNgI, bwpU ny KuSI mnweI,
byby kihMdI klXu`g ho jU, fYfI khy SudweI,
myry Awaux dw nIy krdI mwey i&kr qUM vI,
qwieE ro-ro ky kIqw burw hwl qUM nI,
QoVy ku idnW dy iv`c ho jU muitAwr mwey,
ku`K iv`c dyeI nw qUM mwr nI,
ie`k vwrI jnm qUM dy dy mwey mYN muVky nI kihxw Pyr
mwey,
DIAW Dn prwieAw huMdIAW, AsW qyry Gr nI rihxw Pyr
mwey,
K`t ky dyxI mwey qYnUM bdnwmI nw koeI,
luk iCp ky laU smW mYN guzwr nI,
QoVy ku idnW dy iv`c ho jU muitAwr mwey,
ku`K iv`c dyeI nw qUM mwr nI,
r`b ny mYnUM krm bKiSAw mYN rotI sMq &kIrw pweI,
j`g dIAW nzw burIAW hoeIAW, jnm jwey doS nw lweI,
JUT dIAW pMfW Dr leIAW bMnH ky, r`K id`qw myry isr
Bwr nI
QoVy ku idnW dy iv`c ho jU muitAwr mwey,
ku`K iv`c dyeI nw qUM mwr nI,

jd mYN iqMn swl dI ho geI, pVHn skUly pweI,
qyrw nw mYN roSn krdU, PrvwhI vwlw idau vDweI,
bKSI jy r`b ny mwey mYnUu id`qI hor izMdgI,
auhdy gIqW dw mYN bxUMgI iSMgwr nI,
QoVy ku idnW dy iv`c ho jU muitAwr mwey,
ku`K iv`c dyeI nw qUM mwr nI,

cmkOr isMG
bI.ey. Bwg dUjw

mYN...

mYN kwier nhIN buzidl nhIN
jd supny tu~ty, tu~t jwvy

mYN p~qJV nhIN auh ru~K nhIN
jd J~KV Ju~lx, if~g jwvy

mYN zKmI nhIN mYN qVPI nhIN
ikauN byidlW leI hµJU vhwieAw jwvy

mYN kmlI nhIN mYN boLI nhIN
ik hr& mYf smJ n Awvy

bu`q isrjk hW bu`q GVdI hW
ieh khwxI sdIAW qoN cldI Awvy

ruipMdr kOr

pMjwbI s`iBAwcwr dw bldw muhWdrw

hr s`iBAwk ijauNdI kOm dw Awpxw AmIr s`iBAwcwrk ivrsw huMdw hY[ikxy vI kOm dy p`Dr dw AMdwzw lgwauwx hovy qW ausdI s`iBAwcwrk ivrwsq, lok klwvW qoN lgwieAw jw skdw hY[s`iBAwcwr dy AMqrgq jIvn dw hr AMS rihxI bihxI rsmW rIqW, myly iqEhwr, boli, Dwrink ivSvWS, boli Awid sB kuJ Swiml huMdw hY[swfy pMjwb dw s`iBAwcwr AmIr Aqy Swn nwl BirAw hoieAw hY[Ajoky smyN vI jdoN AsIN Awpxy bzburgW koloN Awpxy pMjwbI s`iBAwcwr bwry g`lW suxdy hW qW mxw mihsUs krdy hW pr du`K ies g`l dw hY ik AwDuink Xu`g iv`c AsIN Awpxy ivrsy Aqy boli qoN dUr ho rhy hW[swfy myly iqEhwrW dw rMg m`Dm pYNdw jw irhw hY[h`QIN krn vwLIAW klw ikrqW Alop huMdiAW jw rhIAW hn[iehnW dy Alop hox kwrn hI swfy g`BrU Aqy muitAwrW dw jIvn Awls nwl BirAw ipAw hY[ies kwrn hI aunHW dw purwqn ivrwsq nwl moh tu`tdw jw irhw hY[

swfy s`iBAwcwrk ivrsy iv`c KUh Aqy iqRJMx dw ivSyS sQwn hY[ij`Qy muitAwrW iml ky kMm krdiAW Aqy AwnMd lYNdiAW hn[lok swihq dy nvyN rUpW dI isrjxw ie`Qy hI huMdi hY[muitAwrW Cop pw ky k`qdIAW ksIdW k`FdIAW hn, gIq gwauNdIAW hn, idl dy cWA sWJy krdiAW hn[Ajoky smyN iv`c muitAwrW kol iqRJMx Sbd dw koeI Tos jvwb nhIN[

ipMf dI s`Q iv`c g`BrU Aqy bu`Fy A`DI rwq q`k bYT ky kuk bMdiAW krdy[bhwdr XoiDAW diAW vwrW CyV lYNdy qW rwq lMG jWdI[s`Q ipMf dI CotI kcihrI dw rUp hI huMdi sI ij`Qy iml ky JgVy AwpxI sihmqI nwl hI imtw ley jWdy sn[A`jk`lH nOjvwn mobwiel iv`c ivAsq ho ky rih gey hn[ipMf dy cursiqAW qy bYTy zrUr huMdy hn pr Awpxy mobwiel iv`c msq huMdy hn auhnW nUM ieh vI pqw nhIN l`gdw ik kOx kol bYTw hY, g`lbwq krnI qW bhuy dUr dI g`l hY[sB rOxkW ivsr geIAW hn ienHW dI QW isnymw GrW, ijMmW Aqy kl`bW ny lY leI hY[

pMjwb dy pRcilq lok nwc ig`Dw BMgVW vI ij`Qy muitAwrW Awpxy mn dI BVws k`FdIAW sn, hux isrP KyqrI Xuvk myilAW dw ih`sw bx ky rih gey hn[sB idKwvy dw swDn bx gey hn[

sB qoN v`D ivsrDI jw rhI hY swfI Sihd qoN im`TI mW boli[mW boli bolx smyN nOjvwn pIVHI Srm mihsUs krDI hY[mW

bolI dw ivsrwx hI swfy s`iBAwcwr nUM guAw irhw hY[ivdyS jwx
dy ruJwn, ruzgwr swDnW dI Gwt vI iesdw kwrn hY[nOjvwn inrws
hox kwrn niSAW v`l v`D rhy hn[nYiqk mu`lW dw imAwr vI if`gdw
jw irhw hY[swnUM loV hY s`iBAwcwrk ivrsy dI m`Dm pY rHI loA
nUM surjIq krn dI[jykr AsIN s`iBAwcwr Alo hox qoN nw bcw sky
qW AgLI pIVHI nUM kI isKwvWgy?

AminMdr kOr
pMjwbI ivBwg

vwrs

mnjoq dI mOq ny swry pirvwr nUM JMjoV ky su`t id`qw sI[iqMn
BYxW dw iek`lw Brw jo su`KW s`uK ilAw sI plW iv`c im`tI dI
FyrI bx igAw sI[BYxW ausnum q`qI vw nw l`gx idMdIAW[sWB sWB
r`KdIAW sn[mnjoq dIAW iqMny BYxW ivAwhIAW hoeIAW sn Aqy shury
Gr suKI vsdIAW sn[Axigxq hI cWA mlwr aunHW ny ivAwh smyN krny
sI swry ausdy nwl hI im`tI ho gey sn[mnjoq dI mOq qoN bwAd
aunHW dIAW KuSIAW au~f geIAW[hux auh iqMnoN vwro vwrI pyky
AwauNdIAW qy Awpxy Gr suKI vsdIAW sn[Axigxq hI cWA mwlwr ijhVy
aunHW ny ivAwh smyN krny sn im`tI iv`c iml gey sn[hux auh
iqMnoN vwro vwrI pyky AwauNdIAW qy Awpxy Fih FyrI ho cu`ky mW
ipE nuM Drvws idMdIAW[Kud pqw nhIN ikMnI vwrI Fih FyrI
huMdIAW[mnjoq dI mW ny qW swrI aumr suK nhIN sI vyKI[mnjoq
dy ipqw dw suBWA bVw kurKq sI[iqMn DIAW qoN bwAd vI jdoN
ausdy muMfw nw hoieAw qW ies g`l leI in`q aus nUM koh koh
mwirAw jWdw[Gr dy vwrs leI ausdy ipqw ny pqw hI nhIN ikMnIAW
DIAW ku`K iv`c mwr s`utIAW[kihMdy ny DI dw ivlkxw qW p`QrW
nUM vI cIr idMdw hY[ieh g`l s`c huMdI jwpI[mnjoq dy jnm qoN
bwAd ausdI mW dy jIvn iv`c TMfI hvw rumkx l`gI[auh KuSI dy
ienWH plW nUM fIk lw ky pI jwxw cwhuMdI sI[ieh KuSI qyeI
virHAW bwAd iPr du`K iv`c qbdIl ho geI[du`K dw auhI nwg rUp
vtw ky iPr ausdy gl pY igAw[mnjoq dy ipqw dw dUjw ivAwh
krvwaux dw PYslw ausdy sIny iv`c for bx iPirAw[auh in`q Gr
iv`c klyS r`Kdw[ausnUM qW isrP Gr dw vwirs cwhIdw sI[DIAW qy
mnjoq dI mW aus leI koeI AihmIAq nhIN r`KdI sn[ausny AwpxI
ij`d pugw leI Aqy AwpxIAW DIAW dI aumr dI AOrq nwl ivAwh krw
ky ausnUM Gr lY AwieAw[iPr vI aus dyvI ny m`Qy v`t nhIN
pwieAw Aqy Awpxy pqI dy PYSly nUM svIkwr kr ilAw[

mnjoq dI BUAW nUM jdoN ies bwry pqw c`ilAw qW auh
mnjoq dI mW nUM imlx AweI[BwbI qUM vIr nM ieh kdm cu`kx qoN
roikAw ikauN nhIN? Lok kI kihxgy? "myry AMdr vI hux kI Pu`txw
sI pwlo[myrI k`uK qW bMzr ho geI[pqw nhIN ikMnIAW hI DIAW

iDAwxIAW dI mYN kwiql hW[aunHW dIAW bd AsIsW mYnUM lY
fu`bIAW[" ieh AwK ausdw glw Br AwieAw qy auh Bu`bW mwr roeI[

ruipMdr kOr
pMjwbI ivBwg

QoVHy 'c KuSI

(bwl khwxI)

Swm lwl Aqy gurivMdr ie`ko ipMf iv`c rihMdy do dosq hn[
aunHW dw kwrobwr Al`g Al`g hY[auh hmySW kMm DMdy qoN ivhly ho
ky AwQx vyly iek`Ty zrUr huMdy[Awpwx du`K su`K sWJw krdy Aqy
hsw mzwk vI[Swm lwl clwk AwdmI sI pr auh AwpXI dukwn dI
kmweI qoN sMquSt nhIN sI[AmIr bxn dI ie`Cw iv`c auh byeImwn
vI bx igAw sI jo im`qrW nwl DoKw krn qoN vI sMkoc nhIN sI
krdw[auh socdw sI ik aus kol dunIAW dI hr cIz hovy[auh Awpxy
pirvwr nUM vI KuSI nw dy sikAw[aus kol Awpxy pirvwr nwl bYT
ky g`lbwq krn dw vI smW nhIN sI[dUjy pwsy gurivMdr isMG is`Dw
swdw KuS rihx vwlw ivAkqI sI pr pirvwr nwl pUrw KuS rihMdw sI[

Swm lwl pYsy vwlw AwdmI qW bx igAw pr auh Awpwx suK-
cYn guAw bYTw[aus dw bYTx auTx AmIrW nwl ho igAw qy Awpxy
dosqW nUM bulwauXw C`f id`qw[pYsw aus dw AsLI duSmx bx igAw[
aus dI rwqW dI nIND au`f geI[dUjy pwsy gurivMdr isMG r`b dw
Sukrwny iv`c rihMdw sI[ie`k Swm ie`k idn Swm lwl TokrW Kwx
qoN bwAd gurivMdr isMG nUM imilAw aus nUM Awpxy idl dI g`l
d`sI[g`l suxdy swr hI gurivMdr isMG h`isAw[kihx l`gw myry
dosq qUM pYsw vI bhUq kmwieAw hY pr pYsw iks kMm ijhVw swfy mn
nUM skUn nhIN dy skdw[qUM jo kmwauNdw hYN aus qoN hI sMquStI
r`K ky vwihgurU dw Sukrwnw kirAw kr[swnUM Awpxy qoN ZrIb v`l
vI vyKxw cwhIdw hY[swnUM jo pRwpq hoieAw ausnUM pRBU dw hukm
mMn ky KuS rihx cwhIdw hY[ikauNik QoVHy iv`c hI bhUqw huMdw
hY[

gurpRIq isMG

ipAwr

ipAwr koeI kMm nhIN ijs nUM is`iKAw qy isKwieAw jw sky[
ipAwr AnuBv ey[bMdw ies nUM mihsUs krDW ey[mwnv dw lUM lUM
ies AnuBv nUM hFwauNdw ey Aqy ies dy rMg nUM mwxdw ey[ieh
kOeI Srq nhIN kOeI vpwr nhIN ijs nUM ij`iqAw jW hwirAw jwvy[
ipAwr qW isr& dyx dw nwm hY[ipAwr dw csmw qW mnuKI ihrdy
iv`coN Awp muhwry sihj suBWA Putdw ey Aqy mn`uKI ihrdy qy ijsm
nUM inrml kr idMdw ey[ipAwr ie`k r`bI guX hY, isrmOr guX[
swrI isRStI ipAwr dy rMg iv`c rMgI hoeI sMgIq Alwp rhI hY, n`c

kr rhI hY[jdoN mINh vrHdw hY qW im`tI DUV nUM sw& krky aunHW
nUM inrml kr idMdw hY[ipAwr iesy qrW dw mINh hY[jdoN ipAwr dw
mINh mnu`KI ihrdy qy vrHdw hY qW mnu`KI ihrdw inrml ho jWdw
hY, Su`D ho jWdw hY[idRStI pwk ho jWdI hY[pUrI kwienwq
ipAwr dy rMg iv`c rMgI nZR AwauNdI hY[ipAwr ny pUry bRhmMf
nUM AwpxI bu`kl iv`c smwieAw hoieAw hY[isRStI dw mUl AwDwr
ipAwr ey[kwdr krIm ny kudrq nUM swijAw pr ies dw AwDwr iks
nUM bxwieAw- ipAwr nUM[ipAwr `c hI mnu`K nUM sB kuJ Awpxy
nyVy dw jwpdw ey[swfy hrnm ipAwry kvI vwirs SwH dw kihxw hY-

Avl hmd Kudwie dw ivrd kIcY

ieSk kIqo su j`g dw mUl mIAW[

Awpxy cwry pwsy ingwh mwrn qy ies g`l dw Aihsws huMdw hY
ik ipAwr smgr jIvn dy Amdr hY[ipAwr rUpI crwg smgr jIvn nUM
ruSnw irhw ey[ies Pu`l dI sugMDI sihjy sihjy isRStI nUM
mihkWA rhI hY[

cmd nUM dyKy ckorI dI qVp, AMbW nUM bUr pYx qy koiel dw
gIq Alwpxw, SmW nUM dyK prwny dw SmW rUp ho jwxw, ppIhy dI
svWqI bUMd leI qVp, mINh pYx qy ru`KW dw inrml hoxw, ru`KW dw
nwc, b`dlW dy grjx qy morW dw pYlW pwauxw, iKVy Pu`lW nUM dyK
ky BOirAW dI guMjwr Awid sB gUVy ipAwr dIAW JlkW hn[hr krm
iv`c rs ipAwr krky hI hY[mnu`KI idmWg qy ihrdw ie`k sur ho
jWdy hn[ipAwr srIr qoN A`gy rUh dw sPr ey[byS`k ipAwr iv`c
dyh dI SmUlIAq huMdi ey pr ipAwr dyh qoN iQrkdw hoieAw,
gwauNdw hoieAw, ncdw hoieAw rUh q`k jW ies qoN vI A`gy jw
phuMcdw ey[ipAwr ie`k AijhI kiss ey jo hr mn`uK nUM Awpxy v`l
iKcdI ey[ipAwr qoN ibnw ihrdw kdy inrml nhIN ho skdw[ijs nwl
ipAwr hovy aus nUM DoKw dyxw, JUT bolxw, cot phuMcwaxI bhug
AOKI ey[ipAwr qW srbq dI ^Yr mMgdw ey[ipAwr rUh dI bolI ey[
ieh A&swnw A`KW qoN huMdw hoieAw idl qy rUh q`k phuMc jWdw
ey[ipAwr kol hr vsqU nUM dyKx dI ivSwl qy ivrwt idRStI huMdi
hY[pRBwq smyN qRyl dw PslW Pu`lW, pOidAW, ru`KW qy pYxw qy
sUrj dI pihli ikrn, hvw dw mihkxw ieh sB ipAwr hI qW hY[

ipAwrnwl hr ie`k nUM ij`iqAw jw skdw hY[nwnk kol kI sI
ijs nwl aunHW ny smgr jIvn nUM ruSnw id`qw mihkw id`qw, pUrI
kwienwq nUM ij`q ilAw[zor sI? Dn sI? nhIN[nwnk kol ipAwr sI
isrP ipAwr[ieh nwnk dw ipAwr hI ijs ny hr vsqU nUM Awpxy rMg
iv`c rMigAw hoieAw ey[kwdr krIm vI ies rMg qoN rihq nhIN[
ipAwr jykr Gr dI cwr dIvwrI Amdr hY qW auh ipAwr nhIN moh hY[
moh isr& lYxw jwxdw hY[moh iv`c PisAw mnu`K dUijAW nUM iqrCI
A`K nwl hI dyKdw hY[moh kurbwnI mMgdw hY ipAwr kurbwnI idMdw
hY[jdoN ipAwr `c koeI svwrQ pYdw ho jwvy qW auh ipAwr iP`kw
pY jWdw hY[ipAwr ijsm dI mOq nhIN blik AMguxW qy hYvwnIAq dI

mOq hY[dieAw iKmw inmrqw vrgy gux ipAwr AMdr sihj suBw hI Aw
jWdy hn[ipAwr hr qrW dy AYSo-Awrwm, DMn-sMpdw nUM kurbwn kr
idMdw hY[jdoN mnu`K mnu`K nwl ipawr krdr hY qW auh vsqUAW qoN
au~cw au~T jWdw hY[Aijhw ipAwr krn vwilAW dy gIq sMswr Br
iv`c gwey jWdy hn[BweI gurdws jI ipAwr krn vwilAW nUM pIr
murIdW nwl qulnwauNdw hY -

lYlw mjnUM AwSkI chMu c`kI jwqI]
sorT biJw gwvIAY js suGVw vwqI]
s`SI punUM dosqI hoie jwq AjwqI]
mhIvwl no sohxI nY qrdI rwqI]
rWJw hIr vKwxIAY auh iprm prwqI]
pIr murIdW iprhVI gwnv prBwqI]

ipAwr AijhI A`K hY jo hr hsqI, hr vsqU iv`c kwdr krIm nUM
dyKdI hY[jd ikqy vI loV peI ipAwr ny auh sB id`qw jo v`fy
v`fy bwdSwh qy Dnwf nhIN dy skdy[ipAwr s`cw JU`Tw nhIN huMdw[
ipAwr qW ipAwr ey[ie`k rs jo mnu`K AMdr rsdw rsdw aus nUM
hlkw kr idMdw hY[Pu`lW dI qrW aus dw AMdr bwhr iKiVAw rihMdw
hY[aus dI mihk Awly-duAwly nUM vI sugMiDq kr idMdI ey[rwXI
ie`CrW dw pUrn leI qVpxw, Awpxy pu`qr nUM AMdr dI A`K nwl
vyKxw, ieh ipAwr dI hI Kyf hY[hIr dw rWJw ho jwxw, s`SI dw
puMnUM leI mwrUQl iv`c qVpxw, sohxI dw Jnw iv`c fu`b mrnw,
lYlw dw mjnUM dI Xwd `c jIxw, mjnUM dw lYlw hoxw sB ipAwr dw
pRkws hY[ipAwr rUh dw vYg hY, AgMmI KyVw hY, msqI hY[ipAwr
msqI hY[ipAwr bMdgI hY[ipAwr r`b hY[ipAwr Ak`Q hY, Akih
hY[ipAwry klgIDr jI Amr bol hn-

swcu khoN sun lyhu sBY ijn pRym kIE iqN hI pRB pwieE]

jsivMdr kOr
AYlUmNI mYNbr

do Zzlw

(1)

qyry SISy `c jykr Aks myrw DuMdlw hY
myrw ichrw vI ieh ikMnw ku myrw Awpxw hY

sVy Gr nUM ieEN mYN vyKdW ik kI-kI bicAw
sbUqy ijsm AMdr kI-kI ^bry sV igAw hY

bVw mYN soicAw hMJU qrHW Awey kdy auh
brUhW qk s&r kr ky jo irSqw muV igAw hY

qyry ichry dI ieh rMgq gulwbI, nYx nIly
qUM mYnUM lY ky idl ivc kI-kI ^bry soicAw hY

mubwrkbwd qYnUM qUM ivdweI lY leI, pr
mYN hux prqW jW nw prqW isr& ieh dyKxw hY

(2)

islislw XwdW dw hwly qIk vI ruikAw nhIN
BwvyN kuJ vI kihx nUM jW suxn nUM bicAw nhIN

kuJ bcy ny dwZ myry izhn 'qy bIqy dy, pr
rUh qyrI dy vrikAW 'qy nW myrw bicAw

nhIN

ryq pYrW hyT sI jd, sI bVw ^ud nUM

grUr

pOx dw hQ PVH, peI nYxIN, qW kuJ idisAw

nhIN

Sw^ ny qW rokxw cwihAw sI Aw^r qIk

vI

zrd p`qw Sw^ 'qy iek pl vI pr ruuikAw

nhIN

iks qrHW qsdIk mYN ^ud nUM krW ik hW

sbUq

ik`l rUh dI kMD au~qy iks jgHw

KuiBAw nhIN?

dIpk kumwr
AYlUmnI mYNbr

dumyl

(2018-19)

AMgryzI Bwg

sMpwdk

fw. gurjsjIq kOr
shwiek pRoPYsr
AMgryzI

suKdIp isMG
AY`m. ey.

gurU nwnk kwlj,
buF'lwfw

Editorial

As the academic year comes to a close, it is with great pride and excitement that we present to you the latest edition of our college magazine. This year's magazine is an embodiment of the creativity, talent, and hard work of our students and staff.

The magazine is a reflection of the diversity of our student body, with articles, stories, and artwork that cover a wide range of topics and perspectives. From thought-provoking essays on social issues to entertaining short stories and poems, there is something for everyone in this magazine.

In addition to showcasing the talents of our students, the magazine also serves as a platform for them to express their opinions and share their ideas. The articles and opinion pieces in this edition provide insightful commentary on current events and issues that are relevant to our college community and the wider world.

We are also proud to feature some outstanding artwork in this edition, including photographs, illustrations, and paintings. The creativity and skill on display in these works are a testament to the quality of our arts programs and the dedication of our students.

We would like to extend our sincere gratitude to all the students and staff who contributed to this magazine. Your hard work, dedication, and creativity have made this year's edition a resounding success.

Finally, we encourage everyone to take the time to read through the magazine and appreciate the incredible talent and diversity of our college community. We hope that this magazine will continue to serve as a source of inspiration and pride for years to come.

Dr. Gurjasjeet Kaur

English Language

English is a West Germanic language that originated in England and is now widely spoken around the world as a first or second language. It is the official language of numerous countries, including the United States, United Kingdom, Canada, Australia, and New Zealand, among others.

English is the most widely spoken language globally, with over 1.5 billion people speaking it at varying levels of proficiency. It is also the most commonly used language in international business, science, technology, and entertainment.

The English language has undergone significant changes over time, with Old English dating back to the 5th century and Middle English developing in the 11th century. Modern English began to emerge in the 16th century, and the language has continued to evolve ever since.

English is a highly flexible language that borrows heavily from other languages and dialects. It is characterized by its relatively simple grammar structure, although it has many exceptions and irregularities. English is also known for its vast vocabulary, with many words having multiple meanings and applications.

Asstt. Prof Amandeep Kaur

John Keats

John Keats (1795-1821) was an English Romantic poet, widely regarded as one of the greatest poets in the English language. He was born in London and his parents died when he was young, leaving him to be raised by his grandmother.

Keats initially trained to be a surgeon but abandoned this career to focus on poetry. His first published work was "Poems" in 1817, which was well received by critics. Keats went on to publish other works such as "Endymion", "Hyperion", and "Lamia". His poetry is characterized by vivid imagery, sensuous language, and a deep exploration of the human experience.

Keats' life was cut short by tuberculosis, which he contracted in his mid-twenties. Despite his short life and limited output, Keats' influence on English literature has been profound. His works continue to be widely read and celebrated for their beauty and emotional depth. Some of his most famous poems include "Ode to a Nightingale", "Ode on a Grecian Urn", and "To Autumn".

Sukhdeep Singh
MA 1 English

Save Trees

Trees, oh trees, we must save for the future,
we must pave a way to keep them standing tall,
For the benefit of one and all.
Their leaves provide shade from the sun,
And they clean the air for everyone.
Their branches shelter birds and bees,
And they sway in the gentle breeze.
But trees are disappearing fast,
And we must act before they're past.
We must plant new ones every day,
And protect the old ones come what may.
So let us all take a pledge.
To save trees from the edge.
Let us plant and care for them,
For the sake of all future men.
Trees, oh trees, we must save for the planet,
And all we crave a world with green and life around,
And the peace that trees surround.

Parveen Kaur
BA 3

My Garden

In my garden, there's a place Where I find peace and solace,
Amidst the blooms and buzzing bees I feel at home and at ease.
The soil beneath my fingertips is rich and dark,
A treasure's grip I plant my seeds and watch them grow,
With the sun's warmth and the rain's flow.
In spring, the crocuses awaken with their vibrant petals shaking,
Then come the tulips, bright and bold,
And the daffodils with hearts of gold.
Summer brings a rainbow of hues, roses, lilies, and hollyhocks too.
Their sweet scents filling the air as butterflies and bees everywhere.
And in fall, the leaves turn gold,
And the dahlias bloom, bright and bold.
A final hurrah before the frost,
Leaves the garden quiet and lost.
But even in winter's sleep,
My garden's treasures do not keep.

For in the quiet snow and ice,
The promise of spring is always nice.
So in my garden, I find a place,
Where life and death both interlace.
And with every season's turn,
My love for it will always burn.

Manisha Rani
BA 2

Autumn's Glow

The leaves, they turn from green to gold, as autumn's story starts to unfold.
The air grows crisp, the days grow short, as the season's magic begins to transport.
The trees put on a fiery show, as they let their leaves go.
Falling softly to the ground, in hues of yellow, red, and brown.
The breeze picks up, the wind grows chill, as autumn's song begins to thrill.
The birds prepare to take their flight, as the earth bids goodbye to the light.
The harvest comes, the fields are full, as the crops are gathered in full pull.
The pumpkin patches come alive, as autumn's spirit begins to thrive.
The apples ripen on the trees, as the orchards sway in the breeze.
The cider simmers on the stove, as autumn's bounty begins to bestow.
So let us revel in autumn's glow, as the season's magic begins to flow.
For in this time of change and grace, we find the beauty of life's embrace.

Gurpreet Kaur
MA 2 History

Mother Earth

Beneath our feet and skies above, lies a world of beauty and love.
A place where life and nature thrive, where every breath keeps us alive.
She is our Mother Earth, our home, a planet that we should not roam.
But cherish and protect with care, for her life is ours to share.
Her oceans deep, her mountains high, her forests rich, her deserts dry.
Each one a piece of her grand design, a wonder that we should all align.
But we hav'nt been kind to her, we've caused her pain and made her suffer. We've polluted her
air, land, and seas, and destroyed her natural beauties.
We've taken without a thought, and given back only what we ought.
But it's not too late to make a change, To heal her wounds and rearrange.
Let's plant the seeds of love and care,
And give our Mother Earth a reason to bear.
A new world, where we live in harmony,
With her, our Mother Earth, in peace and unity.

Balkar Singh
BA 1

Practice Makes Us Perfect

The phrase "practice makes us perfect" is a common saying that highlights the importance of consistent effort towards a goal. It suggests that the more we practice and work towards a goal, the better we become at it. Whether it's learning a new skill, honing an existing talent, or developing good habits, the idea of consistent practice is a key factor in achieving success.

One of the main reasons why practice is so important is that it helps us develop and improve our skills. No one is born with innate abilities that are already perfect. Every skill, whether it's playing an instrument, writing, or public speaking, requires practice and effort to master. The more we practice, the more we learn, and the better we become.

Consistent practice also helps us build resilience and perseverance. When we practice consistently, we learn to deal with challenges and setbacks that come along the way. We learn that success is not always immediate, and that it takes time and effort to achieve our goals. This resilience and perseverance can be applied to other areas of our lives, making us more adaptable and determined in the face of adversity.

Another benefit of consistent practice is that it helps us stay motivated and focused. When we practice regularly, we become more disciplined and dedicated towards our goals. We are less likely to give up when faced with obstacles or distractions, and more likely to keep pushing forward towards our desired outcome.

However, simply practicing without a clear purpose or direction may not lead to success. It's important to have a plan, set specific goals, and measure progress along the way. This helps us stay focused and motivated, and also enables us to track our progress and make necessary adjustments.

In conclusion, the saying "practice makes us perfect" emphasizes the importance of consistent effort towards achieving our goals. Whether it's mastering a skill, developing good habits, or achieving success in any area of our lives, consistent practice is a key factor in realizing our full potential. With discipline, focus, and perseverance, we can turn practice into progress and success.

Avtar Singh
MA 1 English

The Value of Time: Why Time is our Most Precious Resource

Time is one of the most valuable resources we have. It is a finite resource that we cannot buy or replace, and once it's gone, we can never get it back. Therefore, it's important to recognize the value of time and make the most of it.

One of the most significant reasons why time is so important is that it is the foundation of our lives. Every moment of our lives is shaped by the time we have, and every decision we make

is influenced by the time we have available. Time is what allows us to accomplish our goals, pursue our dreams, and make the most of our lives.

Another important aspect of time is that it is a non-renewable resource. We cannot go back in time to change our decisions or actions, nor can we get more time once it has passed. Therefore, it's important to use our time wisely and make the most of every moment.

Time management is a critical skill that helps us make the most of our time. By prioritizing our tasks, setting goals, and managing our schedule effectively, we can maximize our productivity and achieve more in less time. It's essential to avoid procrastination, distractions, and time-wasting activities that can take away from our productivity and limit our accomplishments.

Time is also important for our personal growth and development. We need time to learn new skills, pursue hobbies, and build relationships. By investing time in ourselves, we can improve our mental and physical health, expand our knowledge and capabilities, and build a fulfilling and meaningful life.

In conclusion, time is our most precious resource, and we need to make the most of it. Time management, prioritization, and goal-setting are essential skills that can help us maximize our productivity and achieve our goals. By investing our time wisely in personal growth, relationships, and self-improvement, we can build a fulfilling and meaningful life that we can look back on with pride and satisfaction. Remember, time is limited, so make every moment count.

Monika Rani
MA 2 English

The Sky, a Boundless Canvas Above

The sky, a boundless canvas above, a masterpiece painted by the divine,
A marvel that fills us with love, a sight that transcends all time.
With hues of blue, pink, and gold, it glows in the light of the setting sun,
A story of beauty that is told, as the day comes to an end, one by one.
The stars twinkle in the night, a magical world that captures our heart,
A wonderland that fills us with delight, as we gaze up, admiring every part.
A magnificent work of art, a symbol of hope that touches our heart.
In the daylight, the sky's a calming blue, a vast expanse that soothes our mind,
And when the sun is shining through, a vibrant canvas, unique and refined.
Clouds float by in shapes unknown, a fleeting moment, before they are gone,
Yet their beauty, forever shown, in the sky, where they belong.
The sky, a boundless canvas above, a sight to behold, a work of love.

Kulwinder Singh BA1

The Power of Positivity

Positivity is a powerful force that can transform your life in incredible ways. By adopting a positive attitude, you can improve your mental health, increase your resilience, and cultivate stronger relationships with those around you.

One of the most significant benefits of positivity is that it can help you manage stress and anxiety. When you approach challenging situations with a positive mindset, you're more likely to view them as opportunities for growth and development rather than insurmountable obstacles. This can help you stay calm, focused, and in control, even when faced with difficult circumstances.

Positivity can also boost your physical health. Studies have shown that individuals with a positive outlook on life are less likely to experience depression, chronic stress, and heart disease. Positive emotions can also enhance your immune system, lower your blood pressure, and promote overall well-being.

Another benefit of positivity is that it can help you build stronger relationships. When you approach interactions with others from a positive perspective, you're more likely to be patient, compassionate, and understanding. This can help you connect more deeply with others and foster a sense of community and belonging.

To cultivate positivity in your life, try to focus on the good in every situation. Instead of dwelling on what's wrong or missing, look for opportunities to appreciate what you have and find joy in the present moment. Practice gratitude by writing down a few things you're thankful for each day, and make an effort to surround yourself with people who uplift and inspire you.

It's important to remember that positivity isn't about ignoring or denying negative emotions. It's natural to experience sadness, anger, and frustration at times, but a positive attitude can help you navigate these emotions in a healthy way. By acknowledging your feelings and approaching them with a positive mindset, you can learn from your experiences and grow stronger as a result.

In conclusion, positivity is a powerful force that can transform your life in incredible ways. By cultivating a positive attitude, you can improve your mental and physical health, build stronger relationships, and navigate challenges with resilience and grace. Remember, positivity isn't about ignoring negative emotions, but rather approaching them from a place of strength and optimism. With a positive attitude, anything is possible.

Asst Prof Basdeep Kaur

Move Ahead: The Power of Embracing Change and Progress

Change is an inevitable part of life, and often, we find ourselves resisting it. It can be scary to step outside our comfort zones and embrace the unknown. However, progress requires change, and the only way to move ahead in life is by embracing it.

One of the biggest benefits of embracing change is personal growth. When we push ourselves to try new things and take on new challenges, we learn more about ourselves and our capabilities. We become more confident, more adaptable, and more resilient. By embracing change, we can tap into our full potential and achieve things we never thought possible.

Embracing change also allows us to stay relevant and competitive in today's fast-paced world. Technology, for example, is constantly evolving, and those who don't adapt risk falling behind. By embracing new technology and staying up to date with industry trends, we can position ourselves for success and stay ahead of the curve.

Another benefit of embracing change is that it can help us overcome our fears and limiting beliefs. Many of us hold ourselves back because of self-doubt or a fear of failure. However, when we embrace change and take risks, we prove to ourselves that we are capable of achieving more than we ever thought possible. We learn to trust ourselves and our abilities, and this can have a positive impact on all areas of our lives.

To move ahead in life, it's important to embrace change and progress. This doesn't mean we should constantly jump from one thing to another, but rather that we should be open to new experiences and opportunities for growth. We should be willing to challenge ourselves and step outside our comfort zones. By doing so, we can unleash our full potential and achieve great things.

In conclusion, embracing change is essential for personal growth, staying relevant in today's world, and overcoming our fears and limiting beliefs. It can be scary to step outside our comfort zones, but the rewards are well worth it. So, let's move ahead with confidence, embrace change and progress, and see what amazing things we can achieve.

Asstt Prof. Jashandeep Kaur

Friendship: A Poem

Friendship is a bond that lasts through time, a treasure that is truly sublime.

It is a gift that we give and receive, a joy that we cherish and believe.

Friends are the ones who light up our days, who laugh with us and show us the way.

They lift us up when we are down, and never let us wear a frown.

Friends are there through thick and thin, through good times and through times of sin.

They offer a shoulder to lean on, a listening ear and a heart so strong.

Friends are the ones who share our dreams, and help us reach for the stars and gleams.

They inspire us to be our best, and support us through every test.

So let us cherish our friends so dear, and hold them close with love and cheer.

For they are the ones who make life sweet, and make our journey truly complete.

Ramandeep Kaur

MA1 English

Dreams

Dreams are the stuff of magic and wonder,

The visions that we weave and ponder.

They are the flights of our imagination,

The creations of our hearts' elation.

Dreams take us to places we've never been,

And show us things we've never seen.

They give us hope when we are down,

And help us rise when we feel bound.
Dreams are the spark that ignites our fire,
The fuel that keeps our souls inspired.
They push us forward with relentless force,
And give us the courage to stay the course.
Dreams are the whispers of our hearts,
The music that our spirits impart.
They speak to us in a language divine,
And guide us to our destiny's design.
So let us dream with all our might,
And let our hearts take flight tonight.
For in our dreams, we'll find the way,
To make our world a brighter day.

Dimple Rani
MA 1 English

Save Water

Water is the most precious resource on Earth, yet it is often taken for granted. With more than 70% of the Earth's surface covered by water, it's easy to assume that we have an unlimited supply. However, the reality is that only a tiny fraction of that water is suitable for human consumption, and much of it is being wasted or polluted.

Conserving water is essential for a sustainable future. Here are some reasons why saving water is important:

1. **Water is essential for life:** Water is vital for our survival. Without water, we cannot grow food, produce energy, or maintain our health. Conserving water ensures that we have enough for all of our needs.
2. **Water scarcity is a growing problem:** Despite the abundance of water on Earth, only 1% of it is available for human use. This means that water scarcity is becoming an increasingly pressing issue, especially in areas affected by droughts and water shortages.
3. **Wasting water is costly:** Wasting water not only depletes our precious resources but also has economic consequences. It takes energy to treat and transport water, and wasting it adds unnecessary costs to our utility bills.
4. **Water pollution is a threat:** Water pollution is a significant threat to our health and the environment. Conserving water can help reduce the amount of wastewater that is released into our rivers, lakes, and oceans, protecting the natural habitats of fish and other aquatic animals.

Here are some simple tips to conserve water:

1. **Fix leaks:** Check your pipes, faucets, and toilets for leaks and fix them immediately. A small leak can waste hundreds of gallons of water in a year.

2. Turn off the tap: Turn off the tap when you brush your teeth, wash your hands, or shave. You can save up to 3 gallons of water per day.
3. Use a bucket: Use a bucket to catch the water while you wait for the shower to warm up, and use it to water your plants.
4. Use a dishwasher: Use a dishwasher instead of washing dishes by hand. It uses less water and is more energy-efficient.
5. Install low-flow fixtures: Install low-flow showerheads, faucets, and toilets to reduce water usage without sacrificing performance.

In conclusion, conserving water is essential for a sustainable future. By taking small steps to reduce our water usage, we can make a significant impact on the environment and our future generations. So, let's make a commitment to save water and protect our most precious resource.

Manpreet Singh
BA 2

Life

Life is a journey, a winding road,
With twists and turns, a heavy load.
It takes us to places both far and near,
And fills our hearts with hope and fear.
Life is a mystery, a grand design,
With ups and downs, a constant climb.
It challenges us to rise above,
And find the strength to live and love.
Life is a gift, a precious treasure,
To be cherished and enjoyed with pleasure.
It offers us moments of joy and laughter,
And memories we'll treasure ever after.
Life is a teacher, a wise guide,
Who shows us the way and walks beside.
It offers us lessons both sweet and tough,
And helps us grow, to be strong and rough.
Life is a blessing, a miracle divine,
That fills our hearts with love and shine.
It inspires us to be our best,
And to make a difference, in all life's test.
So let us live our lives with grace,
And embrace each moment, with love and pace.
For life is a gift, a precious gem,
And we must cherish it, to the end.

Priyanka Rani
BA 3

dumyl

(2018-2019)

ihMdI Bwg

sMpwdk

fw. kulvMq isMG
shwiek pRoPYsr

nIqU rwxI
AY`m. ey ihMdI

gurU nwnk kwlj,

buFlwfw

2018&19
fo"k; lwph

- 1 laikndh;
- 2 fo|kFkhZ laikndh;
- 3 fgUnh viukvks
- 4 x+t+y
- 5 jkt+ gqvk djrs gSa
- 6 vkf[kj dc rd
- 7 bUlku
- 8 [kwu ds fpjkx
- 9 ?kM+h dh lwbZ
- 10 Kku dk eVdk
- 11 djkekr
- 12 vk/kqfud f'k{kk iz.kkyh
- 13 u'kk
- 14 fopkjksa dh /kkjk
- 15 lkfgR; vdkneh
- 16 KkuihB iqjLdkj
- 17 xhrk mins'k ¼thou dk lkj½
- 18 vkblØhe dh ,d fM'k
- 19 lH;rk dk ifjp;
- 20 f'k{kdk fnol
- 21 lknxh

2018&19

laikndh;

*?kj ls efLtn gS cgqr nwj pyks ;wa dj yasa]
fdlh jksrs gq, cPps dks gjlk;k tk,A*

euq'; laosnu" khy vkSj lapsru izk.kh gSA og vius g`n; dh izR;sd vuqHkwfr dks fdLh u fdLh izdkj O;Dr djuk Pkkgrk gSA vius pkjksa vksj og tks dqN ns[krk] lqurk ;k vuqHko djrk gS] mlls mlds g`n; esa ,d rhoz izfrfØ;k mRiUu gksrh gSA ml izfrfØ;k dks "kkUr djus ds fy, g`n; esa vusd ftKklk,; mBrh gS ftldk ;Fkksfpr lek/kku gh mls larq'V dj ikrk gSA ml mfpr lek/kku ds fy, euq'; tks dqN lksprk gS] ;fn mls "kCnksa ls izDV fd;k tk, rks og lkfgR; dgyk,xkA

lkfgR; ekuo&thou dh loksZÜke miyfC/k gS izR;sd O;fDr bldh jpuk ugha dj ldrkA thou ds mrkj& p<+koksa dk vuqHko IHkh djrs gSa] izd`fr ds lqUnj :i dks IHkh ns[krs gSa] [kq"kh ds le; vkuUn vkSj nq%[k ds le; mnklh dh js[kk,; Hkh izR;sd ds eq[k ij fn[kkbZ nsrh gSa] fdUrq bu lc vuqHkwfr;ksa dks vius g`n; ls fudky lkfgR; ds :i esa T;ksa dh R;ksa j[k nsuk IHkh ds lkeF;Z dh ckr ughaA le; ij le; laosnu" khy vkSj fpUru O;fDr viuh vuqHkwfr;ksa dks vfHko;fDr ns tu&eku'k ds viuk mrjnkf;Ro fuHkkrs vk, gSaA fo|kFkhZ thou esa bl dk;Z dk egRo vksj Hkh c<+ tkrk gSA thou ds bl iM+ko esa fodkl dh vuUr IEHkkouk,a] vuUr vk"kk,a] jpukRed "kfDr;ka izklr gksrh gSa] ijUrq ;fn mudh jpukRed "kfDr;k; vfoDflr ,oa vr`lr jg tk,a rks og thou dks thus ;ksX; dnkfi ugha le> ik,xkA

fgUnh lkfgR; ls IEcfU/kr o Lusg j[kus okys fo|kFkZ;ksa us viuh {kerk ds vuq:i ftl izdkj dh jpukvksa dk bl lsD'ku esa mYys[k fd;k gS og ljkguh; gSA mUgksaus vius mn~xkjksa dks "kCn nsus dh Hkjld dksf"kk

dh gSA ;gh le; gS tc og vius Hkhrj vuq"kklu] Inkpkj vkSj vkRefo"okl dks Hkj viuh eafty dks ik ldrs gSaA fo|kFkhZ oxZ le; ds ,sls i<+ko ls xqtj jgk gS] tgka mlds lkeus cgqr ls jkLrs gSaA cgqr ls ykxksa dks muls cgqr mEehns gSaA mUgsa lgh jkLrs dh ryk" k dj mEehnksa ij [kjk mrjuk gSA og ,slk djuk vkt ls gh vkjEHk dj nsaA

cq>k ldk gS Hkyk dkSu oDr ds "kksys]

;s ,slh vkx gS ftlesa /kqvki ugha feyrkA

MkW- dqyoar flag
fgUnh foHkkx
xq# ukud dkyt] cq<ykMk

fo|kFkhZ laikndh;

ekuo bfrgkl ds izkjEHk ls gh vius pkjksa vksj ds lk;kZoj.k esa :fp j[krk vk;k gSA vfne lekt esa izR;sd O;fDr dks viu vfLrRo gsrq vius lk;kZoj.k dk leqfpr Kku vko'd gksrk FkkA euq"; us vfXu rFkk vU; ;U=ksa dk iz;ksx lk;kZoj.k dks ifjofrZr djus ds fy, lh[kkA tk;p vkSj Hkwy fof/k }kjk ekuo vius lk;kZoj.kh; Kku esa o`f) djrk jgk gSA /khjs&/khjs lk;kZoj.k ls IEcfU/kr Kku dk Hk.Mkj bruk foLr`r ,oa o`gn~ gks x;k fd bls ,d foKku dk :lk fn, tk lds dh fLFkfr vk xbZ vkSj lk;kZoj.k v/;;u ds O;ofLFkr :lk ^lk;kZoj.k foKku* dk tUe gqvka

thoksa ds pkjksa vksj dh oLrq, tks mudh thou fØ;kvksa dks izHkkfor djrh gSa] okrkoj.k dk fuekZ.k djrh gSaA ;FkkFkZ esa tho vkSj lk;kZoj.k ,d nwljs ij fuHkZj gSaA ,d dh nwljs ls i`Fkd IÙkk dh dYiuk djuk vIEHko gSA IHkh thoksa dk vfLrRo pkjksa vksj ds lk;kZoj.k ij fuHkZj djrk gSA lk;kZoj.k thoksa dks vk/kkj gh iznku ugha djrk oju~ mudh fofHkUu fØ;kvksa ds lapkyu ds fy, ,d ek;/e dk Hkh dk;Z djrk gSA

vU; thoksa dh Hkkafr ekuo Hkh lk;kZoj.k dk ,d vax gS] ijUrq vU; thoksa dh rqyuk esa ekuo esa vius pkjksa vksj ds lk;kZoj.k dks izHkkfor

rFkk dqN vFkksZ esa fu;fU=r dj ikus dh lk;kZlr {kerk gS blh dkj.k ekuo dk lk;kZoj.k ds lkFk IEcU/k dks vf/kd egRo fn;k tkrk gSA

foxr lkSa o"kkSaZ esa ekuo us vkfFkZd] HkkSfrd rFkk lkekftd thou ds izR;sd i{k esa izxfr ds yEcs&yEcs dne mBk, gSaA mldh bu {ks=ksa esa izxfr dk ek= ,d mls'; Fkk & bls mldk Lo;a dk fgr gksA mlus bl izxfr ds lk;kZoj.k ij iMus okys izHkkoksa dh vksj rfud Hkh /;ku ugha fn;kA

thou ds fofHkUu {ks=ksa dh izxfr dk ewY; Lo;a ekuo us lk;kZoj.k dh o`gn~ leL;k, mRiUu djds pqdk;k gS tks ty iznw"k.k] /kq,a }kjk iznw"k.k] ?kVrs oU; thou] lk;kZoj.k ds isLVukf'k;ksa }kjk fo"kdj.k] fofdj.k ds tSoh; nq"izHkkoksa] vfLFkj ikfjfLFkfrd rU=ksa] izkd`frd IEink ds nq#iz;ksx] tula[;k esa vlkekU; o`f)] 'kgjhdj.k] yksxksa dh NksVs&NksVs {ks=ksa esa c<+rh HkhM+ ds :lk esa fn[kkbZ nsrh gSaA ;g lc O;fDrxr rFkk lkekftd lk;kZoj.k dks u le> ikus rFkk ekuo ,oa lk;kZoj.k dh ijLij fØ;k&izfrfØ;k dks u le> ikus ds QyLo:lk gh gqvk gSA blh dkj.k ;g leL;k, fnuksa&fnu viuk fofdjky :lk /kkj.k djrh pyh tk jgh gSaA

uhrw jk.kh
,e- ,- ¼fgUnh½ & f}rh;

fgUnh viukvks

fgUnh ns'k esa jgus okyksa]
er djks fgUnh ls 'keZ
vaxsth ds cks> rys fil xbZ ;g]
le>ks bldk Hkh eeZ]
nsdj IEeku bls dqN dtZ gekjs
ge Hkkjroklh]

Nyuh gS ftdk ân;]
cu dj vaxzsth dh nklhA
fgUnh gekjk xkSjo gS
fgUnh gh bfrgkl gS
lj lnk jgs Å;pk bldk
Hkkoh tu dh ;gh vk'kk gSA
vkt fgUnh dks viuk dj
ge vkj[ksa mBk, 'kku ls
laLdkjksa dh yfM+;ka ped tk,
fgUnh ds gh lEeku lsA
djks Hktu pkgs lRlax]
;k fQj i<+ks osn & ea=
lQy gks lds thou dHkh
vxj le>ks fgUnh dk ra=
laLd`r bldh ekj gS
fgUnh gS ftdh N=&Nk;k
nq[k gS fd vk/kqfudrk dh gksM+ esa
eu ;g ckr u le> ik;kA
djks izfrKk fgUnh dks viukdj
ge pys lPpkbZ ds iFk ij
Nw ys vkleka dh cqyanh dks
Pk<+dj dke;kch ds jFk ijA

j[kohj dkSj
,e-,-¼fgUnh½ & f}rh;

x+t+y

nfj;k vkj[kksa dk yQtksa esa dy mrjrs ns[kk gS
catj teha dks Hkkh cs&cl ty Nydrs ns[kk gSA
ge >qds rks oks [kqn dks [kqnk le> cSBs
exj] dy eafnj esa] mudks ukd jxM+rs ns[kk gSA

loky ISdM+ksa Fks exj cksyrs Hkh D;k iRFkj
tc iRFkjksa is xqtjh mUgsa Hkh rM+irs ns[kk gSA
gekjh iukg esa jguk tks rkSghu le>rs Fks
blh iukg ds fy, mUgsa vki rjlr ns[kk gSA
oks D;k nsaxs viuh cs&xqukgh dk lwr eq>s
vkj[k cpkdj geus ftUgsa fudyrs ns[kk gSA
ge ekse Fks tks fi?ky dj Hkh laHky x,
ml dk; p dks tc Hkh ns[kk cl fc[kjrs ns[kk gSA
gSjkuh gqbZ gesa ;s gky&,&g'j ns[kdj
fd gekjh cQk dh Nkao esa cnu mudk >qylrs ns[kk gSA

vuhrk jk.kh
,e- , -¼fgUnh½

& izFke

jkt+ gqvk djrs gSa

gejkt Hkh dgk; gejkt gqvk djrs gSa
gq, fdlh ds vius ;gk; jkt+ gqvk djrs gSaA
tks fQtkvksa esa xw;ts flQZ mudk D;k dguk!
[kkeks'k fnyksa esa Hkh yk[kksa lkt gqvk djrs gSaA
lquk gS! cM+k [kwclwjr gS eqejkt&,&rkt
b'kd&,&'kgj esa yk[kksa rkt gqvk djrs gSaA
cMh gS eksgCcr] IHkh e'k:Q gSa blesa]
eksgCcr ds flok Hkh yk[kksa dkt gqvk djrs gSaA
lqdwu gks eksgCcr esa ;s gljr gS lcdh]
b'd&,&xe ds utkjs Hkh yktcko gqvk djrs gSaA
rsjk VwVs dksbZ [okc rks xe u djuk]
nks oDr dh jksVh dqN yksxksa ds [okc gqvk djrs gSaA

lq[kohj

dkSj

ch- , - &

r`rh;

vkf[kj dc rd

dc rd ge fØdsV eSp j) djrs jgsaxs
dc rd eklwe bl uQjr esa ejrs jgsaxs
dc rd fgUnw lwj dk;V jgsaxs
dc rd eqfLye xk; dk 'kksjck ck;Vrs jgsaxs
dc rd ukfj;y fgUnw dgykrk jgsxk]
dc rd [ktwj eqfLye dgyk,xk
dc rd ge eafnj&'kokyksa esa cVrs jgsaxs
dc rd ge jksVh ds VqdM+ksa ds fy, dVrs jgsaxs
dc rd etgch naxksa okys ykssx Qyrs jgsaxs
dc rd frjaxs ns'k esa tyrs jgsaxs
dc rd ge ,d nwljs ij bytke yxkrs jgsaxs
dc rd ge naxksa ds Mj ls [okc tykrs jgsaxs
D;ksa djrs ge ;dhu&,&fgUnw&eqLyeku ij]
tc ^iadt* ;dhu gh ugha j[kuk
vkSj u pyuk xhrk vkSj dqjku ij
iadt dqekj flaxyk
,e-,l&lh- ¼eSFk½ f}rh;

bUiku

Kku rks cgqr bdV~Bk dj fy;k
Exj fQj Òh tkfgy jg x;k gSA
lwV&cwV] [kkuk&ihuk lc ik"pkR; <ax dk gks x;k
viuh gh IH;rk ls vUktku jg x;k gSA
fQYesa vkSj xhr lc ;kn jgrs gSa
exj xhrk vkSj dqjku Òwy x;k gSA
fMxzh dj bdV~Bh MkWDVj cu x;k
exj [kqn ds etZ dk bykt djuk Òwy x;k gSA
xyZQzSaM dh rksgj [okfg" k iwjh dj jgk gS
exj viuh ek; dk fd;k l;kj Òwy x;k gSA
viuh gj bPNk iwjh djokbZ gS ftuls
exj ml firk dk ,d [okc Òwy x;k gSA

yoizhr flag

,e-,-¼fgUnh½

f}rh;

[kwu ds fpjkx

tTck vkSj tuwu Hkh

Ldwu dgk;

[kkSyrk [kwu Hkh

fn;k bZV dk tcko iRFkjksa ls

ekuk dkSu Qfj;knksa ls

ns'k esa mtYkk fd;k gS [kwu ds fpjkxksa ls

vktknh cksyh th ldrh gw;

ns nks cwans pkj [kwu dh

vktknh rqEgsa thfor j[kuk

Rkks yxk nh cgkj [kwu dh

Ykgw nsus dks dkjoka curk x;k]

uHk xwjt mBk vkoktksa ls

ns'k esa mtkyk -----

gj fgUnksLrkuh us lh[kk

gj QtZ vnk djuk gS

esjh ekr`Hkwfe dk eSaus

dkQh dtZ vnk djuk gS

ns'k izseh pkgrk izse fuHkkuk bUgha fjoktksa ls

ns'k esa mtkyk -----

drjk & drjk [kwu ls rksM+k

lfn;ksa ls ca/kh tathjksa dks

dQu cka/k dj fudyd ?kj ls

cny fn;k rnohjks ls rdnhjksa dks

eksM+k tqYeksa dh gok dk #[k] QkSykn&,&bjknksa ls

ns'k esa mtkyk fd;k -----

izHktsr flag

ch,- & r`rh;

?kM+h dh lwbZ

oDr ges'kk ,d&lk ugha jgrk
blfy, fd;k gS bartkj eSaus
u Fkeus dks dgks cM+h eqf'dy ls idM+h
?kM+h dh lwbZ dh jQrkj eSausA
dy nkSj Fkk cwjs oDr dk vkt nkSj gS esjh eq'Ddr dk
dHkh ikys tks [okc Fks
vc nkSj gS mudh gdhdr dk
fc[kj x;k dHkh ir>M+ esa
cqtkbZ gS vkt cgkj eSausA
u Fkeus -----
ck/k fy;k fu'kkuk y{; ij vius
Mxexkuk ugha lnhZ;kj pkgs xfeZ;kj

gs dke;kch! Rkq>s gkfly djuk gh gS
#dkoVs pkgs fdruh vk, rsjs&esjs njeh;kj
gks tk,axs lkdj lius
cqus gSa tks gtkj eSaus
u Fkeus -----
vkt fpjkx gwj ,d mEehn ysdj
dy lwjt cu fudyuk gS
ilhus ls lhprk fdLer dh cfx;k
cl ,d ;gh m>M+k peu cnyuk gS
gkFkksa vkSj bu vkj[kkksa dk
Qwyksa ls djuk gS J`axkj eSaus
Uk Fkeus dks dgks cM+h eqf'kdy ls idM+h
?kM+h dh lwbZ dh jQrkj eSausA

lcjthr dkSj
,e,- & izFke

Kku dk eVdk

cgqr iqjkuh ckr gSA ,d LFkku ij f'koiky uke dk O;fDr jgrk Fkka iwjh
nqfu;kj esa og lcls T;knk cqf)eku O;fDr Fkka IHkh yksx mlls lykg vkSj
enn ek;xus vkrs FksA ,d fnu f'koiky fdlh ckr ij nwljs euq";ksa ls ukjkt gks

x;kA mlus mUgsa naM nsus dh lksPkhA mlus ;g r; fd;k fd og viuk lkjk Kku
muls ges'kk ds fy, Nqik ysxk rkafd dksbZ euq"; Kkuh u cu ldsA mlh fnu ls
mlus viuk lkjk Kku cVksjuk 'kq: dj fn;kA tc mls yxk fd mlus viuk lkjk Kku
cVksj fy;k gS rks mlus feV~Vh ds ,d eVds esa lkjs Kku dks can dj fn;k
vkSj vPNh rjg ls lhy can dj fn;kA bls ckn mlus ;g fu'p; fd;k fd og bl eVds
dks ,slh txg ij j[ksxk tdk; ls dksbZ vkSj euq"; mls izklr u dj ldsA f'koiky ds
,d csVk Fkk ftldk uke ';ke Fkka ';ke dks /khjs&/khjs ;g vuqHko gksus yxk
fd mldk firk fdlh lafnX/k dk;Z esa fyLr gS blfy, mlus vius firk ij utj j[kuh 'kq:
dj nhA ,d fnu mlus vius firk dks ,d eVdk ysdj ncs ik;jo >ksiM+h ls ckgj tkrs
gq, ns[kkA ';ke us vius firk f'koiky dk ihNk fd;kA f'koiky xk;jo ls cgqr nwj ,d
taxy esa vk;kA vkSj mlus eVds dks lqj{kr j[kus ds fy, ,d cgqr Å;ps isM+
dks [kkst fy;kA viuk Kku nwljksa esa c;V tkus dh vk'kadk ls Hk;Hkhr
f'koiky ml eVds ds viuh vk;[kksa ds lkeus gh j[kuk pkgrk Fkka blfy, og
viuh Nkrh ij eVds ds vk;X dj isM+ ij p<+us yxkA mlus dbZ ckj isM+ p<+us
dh dksf'k'k dh ysfdu og tjk lk Hkh ugha p<+ ik;kA lkeus dh rjQ eVdk
gksus dh otg ls og isM+ ij p<+ ugha ik jgk Fkka dqN nsj rd ';ke us vius
firk dks isM+ ij p<+us dk vuFkd iz;kl djrs ns[krk jgkA tc mlls jgk u x;k rks
og fpYkdj cksyk & firkth] vki eVds dks viuh ihB ij D;ksa ugha vk;Xrs\ rc
vki isM+ ij vklkuh ls p<+ ik;XsA f'koiky eqM+k vkSj cksyk & eq>s rks yxk
fd eSaus nqfu;k dk lkjk Kku bl eVds esa can dh fy;k gS! Yksfdu rqe rks
eq>ls Hkh T;knk Kkuh fudysA esjh lkjh cqf) og ugha le> ik jgh Fkh tks
rqe nwj ls gh le> ik jgs FksA mls ';ke ij cgqr xqLlk vk;k vkSj mlus eVdk
tehu ij iVd MkYkkA tehu ij fxjrs gh eVdk VwV x;k vkSj mlesa can lkjk Kku
mlesa ls fudydj iwjh nqfu;k esa QSy x;k vkSj lkjs euq"; cqf)eku gks x,A

cwVk flag
,e-, -¼fgUnh½ & izFke

djkekr

ywVk gqvk eky cjen djus ds fy, iqfyl us Nkis ekjus 'kq: fd,A yxsx
Mj ds ekjs ywVk gqvk eky jkr ds v;ksjs esa Qsadius yxs] dqN ,sls Hkh
Fks ftUgksaus viuk eky Hkh ekSdk ikdj vius ls vygnk dj fn;k] rkafd
dkuwuh fxjQr ls cps jgsaA ,d vkneh dk cgqr fnDdr is'k vkbZA mlds ikl
'kDdj dh nks cksfj;k; Fkh tks mlus ialkjh dh nwdku ls ywVh FkhaA ,d rks

og twj&rwj jkr ds vj/ksjs esa ikl okys dq,i esa Qsad vk;k] ysfdu tc nwljh mlesa Mkyus yxk [kqn Hkh lkFk pyk x;kA 'kksj lqj dj yxsx bdV~Bs gks x;sA dq,i esa jfLI;kj Mkyh xbZA toku uhps mrjs vkSj vkneh dks ckgj fudky fy;k x;kA ysfdu og pan ?kaVksa ds ckn ej x;kA nwljs fnu tc yxsxksa us bLrseky ds fy, ml dq,i esa ls ikuh fudkyk rks og ehBk FkkA
mlh jkr ml vkneh dh dcz ij nh, ty jgs FksA

tinhi flag
ch,- & izFke

vk/kqfud f'k{kk iz.kkyh

gekjh f'k{kk O;oLFkk tks fiNys 50 lkyksa esa fodflr gqbZ gSA mldh rpyuk ge ,d cM+s isM+ ls dj ldrs gSaA isM+ dk ruk fo'ofok|ky; gS] 'kk[kk,i Ldwy o dkyst gSaA ijUrq bl isM+ dk Qy idus ls igys gh IM+ pqdk gSA fo|kFkhZ dks eqj>kbZ ihyh ifUk;ksa tSlh fMxjh fey tkrh gSA nwljh vksj bl isM+ ij Hkh Hkz"Vkpj dk dhM+k yx x;k gS tks bldk lkj jI /khjs&/khjs pwl jgk gSA vc ;g f'k{kk O;oLFkk :ih isM+ bruk ttZj gks x;k gS fd dHkh Hkh /kjk|kgh gks ldrk gSA ukSdfj;kj vkj{kr gSaA ;ksX;rk dh dksbZ dher ugha jg xbZ gSA ge vkt ,sls lekt esa jg jgs gSa tjkj xykdV izfr;ksfxrk gSA bZekunkjh dks dksbZ iwNrk ughaaA

dkuwu vkSj bZ'oj dk Hk; dksbZ ekurk ugha gSA uSfrd ewY; HkkSfrdrk dh vU/kh nkSM+ esa dgha [kks x, gSaA dkyst QS'ku ds dsUnz cu jgs gSaA lknk thou mPp fopkj dkSu ekurk gSA D;k gekjs egku iwoZtksa us gesa ;gh f'k{kk O;oLFkk lkSaih Fkh\ ugha! MI le; dh f'k{kk O;oLFkk dkfynkl tSlS lkfgR;dkjksa vk;ZHkV~V tSlS oSKkfudksa dks tUe nsrh FkhA vPNh f'k{k.k laLFkkvksa dk vksj foLFkkj gksuk pkfg, rkafd ns'k o lekt dk Hkyk gks ldsA mfpr f'k{kk nsuk rks lcls cM+h lkekftd Isok gS D;ksafd ;g lekt o ns'k dk Hkfo"; lq/kkjrh gSA

veunhi dkSj
,e,- ¼fgUnh½ & izFke

u'kk

vkt dk ;qx foKku dk ;qx gSA vkt ge fnu o fnu vkdk'k dh ÅjpkbZ;ksa dks Nwus dh dksf'k'k esa yxs gSa ijUrq D;k ge tkurs gSa fd gekjh fn'kk lgh gS ;k xyrA ;qok oxZ ns'k dk Hkfo"; gksrk gSA dksbZ Hkh ns'k mudh

dkcyh;r ij fuHkZj djrk gS ijUrq vkt dk gekjk ;qok oxZ ftl xyr fn'kk esa tk jgk
gS og 'kk;n] gh mlls okfil vk ik,\ bl ns'k ds Hkfo";] bl ;qok oxZ dks lgh jkLrs
ij ykus ds fy, gesa ladYi djuk gksxk rkafd ge vPNs jk"V^a dk fuekZ.k dj
ldsaa ;gkj eq>s fdlh 'kk;j dh ;g iafDr;kj ;kn vk jgh gSa &

P;s dkSu toka gS vtsZ vt+e

ftuds ftLeksa dh Hkjijw tokuh dk dqUnu

;w; [kkd esa jst+k & jst+k gSAß

vkt dk gekjk ;qok oxZ bu u'khys inkFkksZ ds pqaxy esa bl rjg my>
x;k gS fd mlds fy, fudy ikuk dfBu gh ugha vIEHko lk gSA u'ks tSlS dksfdu]
pjl] xkatk] vQhe gekjs lekt dks nhed dh Hkkafr Hkhrj gh Hkhrj [kks[kyk dj
jgs gSaA yM+ds ;gkj rd dh yM+fd;kj Hkh leku :lk esa budk lsou dj jgh
gSaA vkt u'ks dk O;kikj bruk c<+ x;k gS fd gj ns'k esa] gj uxj esa] dLcs
esa ;gkj rd fd ?kj esa ,d u ,d O;fDr ,slk gksrk gS tks bl «kklnh ls xzflr gSA
;gka vkt ds ;qok oxZ dks ns'k ds dY;k.k dh ;kstuk,i cukuh pkfg,] ogka og
viuk dY;k.k Hkh ugha dj ik jgs gSaA

Ptjk ns[kks vius vki dks

fdruh xyr fn'kk esa [kM+s gks

tkuk pkfg, rqEgsa fdl rjQ

vkSj fdl rjQ py iM+s gksß

;qokvksa dk lgh ekxZn'kZu vc bldh t:jr gSA ;g u'ks pkgs fdlh Hkh rjg
ls fy, tk, budk ,d gh ifj.kke gksrk gS vkSj og gS & ,d flldr thou vkSj ,d
;kruke; varA u'ksckt dqiks"kk.k dk f'kdj gksrs gSaA ,M~t] dSalj tSlh
chekfj;ka rks muesa vke gh ikbZ tkrh gSaaA ?kj esa yM+kbZ jguk]
fe«kksa dk lkFk NwV tkuk vkSj dbZ ,slh vksj dfBukbZ;ksa ls thou VwV
tkrk gSA muds thou esa dksbZ mtkyk ugha gksrkA

ekSr rks dHkh Hkh fey ldrh gS

thou dy u vk,xk

ejus okys lksp ys fQj rq>dks ;s

iy u fey ik,xk

tkS nqfu;k Hkj dks feyk D;ksa rq>dks

oks gy u fey ik,xk

ejus okys lksp ys fQj rq>dks ;s

iy u fey ik,xkA

lquhrk jk.kh

,e-,- ¼fgUnh½ & f}rh;

fopkjksa dh /kkjk

- 1 tks ykx IQj dh 'kq:vkr djrs gSa os eafty Hkh ik ysrs gSaA cl ,d ckj vkxs gksdj pyus dk gkSlyk t:jh gksrk gS] D;ksafd fgEerh vkSj cqyan gkSalys okys balkuksa dk rk jkLrs Hkh bartkj djrs gSaA
- 2 gesa vkus okys dy ls vius vki vPNs gksus dh mEehn ugha djuh pkfg,] cfYd vkt dh xbZ esgur vkSj rS;kjh gh mls vPNk cuk ldrh gSA
- 3 ns[kus dk utfj;k lgh gksuk pkfg,] Bhd oSlS gh tSlS Ldwy dh igyh ?kaVh ls uQjr gksrh gS ij ogh ?kaVh tc fnu dh vkf[kjh gks rks lcls l;kjh yxrh gSA
- 4 yxkrkj gks jgh vQyrkvksa ls fujk'k ugha gksuk pkfg,] dHkh&dHkh xqPNs dh vkf[kjh pkch rkyk [kksy nsrh gSA
- 5 thuk gS rks ml nhid dh rjg ft;ks ----- tks ckn'kkg ds egy esa Hkh mruh jkS'kuh nsrk gS ----- ftruh ----- fdlh xjhc dh >ksiM+h esaA
- 6 thr gkfly djuh gks rks] dkfcfy;r c<+kvks] fdLer dh jksVh rks dqÜkksa dks Hkh ulhc gksrh gSA
- 7 vxj yxus yxs fd y{; gkfly ugha gks ik,xk] rks y{; dks ugha vius iz;klksa dks cnysaA

jeunhi dkSj

,e-,- ¼fgUnh½ & f}rh;

lkfgR; vdkneh

lkfgR; vdkneh dk mn~?kkVu Hkkjr ljdkj }kjk 12 ekpZ 1954 dks fd;k x;k FkkA Hkkjr ljdkj ds ftl izLrko esa vdkneh dk ;g fo/kku fu:fir fd;k x;k Fkk] mlesa vdkneh dh ;g ifjHkk"kk nh xbZ & PHkkjrh; lkfgR; ds lkfØ; fodkl ds fy, dk;Z djus okyh ,d jk"V^{ah}; laLFkk] ftldk mn~ns'; mPp lkfgR;d ekunaM LFkkfir djuk] Hkkjrh; Hkk"kkvksa esa lkfgR;d xrfof/k;ksa dks lefUor djuk ,oa mudk iks"k.k djuk rFkk muds ek;/e ls ns'k dh lkaLd`frd ,drk dk mUu;u djuk gksxkAß gkykafd vdkneh dh LFkkiuk ljdkj }kjk dh xbZ gS] fQj Hkh ;g ,d Lo;Ük'kkIh laLFkk ds :lk esa dk;Z djrh gSA LkaLFkk iathdj.k vf/kfu;e 1860 ds varxZr bl laLFkk dk iathdj.k 7 tuojh 1956 dks fd;k x;kA

lkfgR; vdkneh lkfgfR;d laokn] izdk'ku vkSj mldk ns'kHkj esa izlkj djus okyh dsUnzh; laLFkk gS rFkk flQZ ;gh ,slh laLFkk gS] tks fd Hkkjr dh pkSchl Hkk"kkvksa] ftlesa vaxzsth Hkh lfEefyr gS] esa lkfgfR;d fØ;k&dykiksa dk iks"k.k djrh gSA vius lB o"kksZ ls vf/kd xfr'khy vfLrRo }kjk blus vius fujarj iz;klksa ls lq#fpiw.kZ lkfgR; rFkk i<+us dh LoLFk vknrksa dks izksRlkfgr fd;k gS(blus laxksf"B;ksa] O;k[k;kuksa] ifjlaoknks] ifjppkZvksa] okpu ,oa izLrqfr;ksa }kjk fofHkUu Hkkf"kd vkSj lkfgfR;d {ks=ksa esa varjax laokn dks thoar cuk, j[kk gS(dk;Z'kkykvksa rFkk oS;fDrd vuqca/kksa }kjk ikjLifjd vuqoknksa dh xfr dks rhoz fd;k gSA

vdkneh us vc rd 6000 ls T;knk iqLrds izdkf'kr dh gSa] vdkneh gj 19 ?kaVs esa ,d iqLrd dk izdk'ku dj jgh gSA izR;sd o"kZ vdkneh {ks=h;} jk"V^{ah}; vkSj varjkZ"V^{ah}; Lrj dh de ls de 50 laxksf"B;ksa dk vk;kstu djrh gSA blds vykok vk;ksftr gksus okyh dk;Z'kkykvksa vkSj lkfgfR;d lHkkvksa dh la;k izfro"kZ yxHkx 300 gSA ;s dk;ZØe ys[kd ls HksaV] laokn] dfolaf/k] dFkklaf/k] yksd % fofok Loj] O;fDr vkSj d`fr] esjs >jks[ks ls] eqykdkr] vfLerk] varjky] vkfo"dkj] ukjh psruk] ;qok lkfgfr] cky lkfgfr] iwoksZRrjh vkSj lkfgR; eap tSlh J`a[kykvksa ds varxZr vk;ksftr fd;s tkrs gSA

vdkneh izR;sd o"kZ vius }kjk ekU;rk iznÜk pkSchl Hkk"kkvksa esa lkfgfR;d d`fr;ksa ds fy, iqjLdkj iznku djrh gS] lkFk gh bUgha Hkk"kkvksa esa ijLij lkfgfR;d vuqokn ds fy, Hkh iqjLdkj iznku fd, tkrs gSaA ;s iqjLdkj Lkky Hkj pyh leh{kk] ifjppkZ vkSj p;u ds ckn ?kksf"kr fd, tkrs gSaA vkuan dqekj Lokeh vkSj izsepUn ds uke ls ,d Qsyksf'ki dh Hkh LFkkiuk dh xBZ gSA lkfgR; vdkneh dks lkaLd`frd vkSj Hkk"kkbZ fofHkUurkvksa dk Kku gS vkSj og Lrjksa ,oa izo`fÜk;ksa dks /oLr dj d`f=e ekudhdj.k esa fo'okl ugha djrh(lkFk gh og xgu vr% lkaLd`frd] ,sfrgkfld vkSj iz;ksxkRed lw=ksa ds ckjs esa tkx:d gSA

lkfgR; vdkneh ;qok iqjLdkj 2017

Hkk"kk	'kh"kZd ,oa fo/kk
ys[kd	
vlfe;k	lks/kkgs ugy rksd vks odqy ¼dfork laxzg½
izfre c#vk	
ckaxyk	,fYol vks veyklaqnh ¼dgkuh laxzg½
'kehd ?kks"k	

cksMks	xksjcksfu vkj*t ¼dfork laxzg½	
fcftr xksjk jkefl;kjh		
Mksxjh	rsjs fgj[kS p ¼dfork laxzg½	
jftUnzj jka>k		
vaxzsth	n vkbojh Fkzksu ¼vkRedFkk½	
euq ,l- fiYyS		
xqtjkrh	egksrq ¼dgkuh laxzg½	jke
eksjh		
fgUnh	v{kjksa dh fourh ¼dfork laxzg½	
rkjks flafnd		
dUuM+	eulq vfHklkfjds ¼dgkuh laxzg½	
'kkafr ds- vliUuk		
d'ehjh	t+nZ ifud nSj ¼dfork laxzg½	
fuxgr lkfgck		
dksad.kh	eksx MkWV dkWe ¼dfork laxzg½	
ves; foJke uk;d		
eSfFkyh	/kjrhlj vdki /kfj ¼dfork laxzg½	panu
dqekj >k		
ejkBh	mHka&vkMoa ¼dgkuh laxzg½	
jkgqy dkSlach		
iatkch	jkuh rÜk ¼dfork laxzg½	
gjeu		
laLd`r	ifjorZu dkO;e~ ¼dfork laxzg½	
gsepUnz csyoky		
mnZw	ekSykuk eksgEen gqISu vkt+kn vkSj mudk	
	'kksjh IQ+j	j'khn v'kjQ
[k+ku		

dqyfoanj dkSj
,e-,- ¼fgUnh½ & izFke

KkuihB iqjLdkj

KkuihB iqjLdkj Hkkjrh; KkuihB U;kl }kjk Hkkjrh; lkfgR; ds fy, fn;k tkus okyk loksZPp iqjLdkj gSA Hkkjr dk dksbZ Hkh ukxfjd tks vkBoha

vuqlwph esa crkbZ xbZ 22 Hkk"kkvksa esa ls fdlh Hkk"kk esa fy[krk gks bl iqjLdkj ds ;ksX; gSA iqjLdkj esa X;kjg yk[k #i;s dh /kujkf'k] iz'kfLri= vkSj okXnsoh dh dkaL; izfrek nh tkrh gSA vc rd fgUnh rFkk dUuM+ Hkk"kk ds ys[kd lcls vf/kd lkr ckj ;g iqjLdkj ik pqds gSaA ;g iqjLdkj ckaXyk dks ik;p ckj] ey;kye dks pkj ckj] mfM+;k] mnZ vkSj xqtjkrh dks rhUk&rhU ckj] vlfe;k] ejkBh] rsyqxw] iatkch vkSj rfey dks nks&nks ckj fey pqdk gSA fgUnh lkfgR; ds {ks= esa fuEufyf[kr ys[kdksa dks Kkuib iqjLdkj izklr gqvk gS &

1	lqfe=kuanu iar	fpnacjk	¼1968½
2	jke/kkjh flag fnudj	moZ'kh	¼1972½
3	vkS;	fdruh ukoksa esa fdruh ckj	¼1978½
4	egknsoh oekZ	;kek	¼ 1982 ½
5	fueZy oekZ	IEiw.kZ lkfgR;	¼1999½
6	dq;oj ukj;.k	IEiw.kZ lkfgR;	¼2005½
7	dsnkjukFk flag	IEiw.kZ lkfgR;	¼2013½

uonhi dkSj
ch-,&r`rh;

xhrk mins'k ¼thou dk lkj½

- 1 Øks/k ls Hkze iSnk gksrk gSA Hkze ls cqf) O;xz gksrh gSA tc cqf) O;xz gksrh gS rc rdZ u"V gks tkrk gSA tc rdZ u"V gksrk gS rc O;fDr dk iru gks tkrk gSA
- 2 tks Kkuh O;fDr Kku vkSj deZ dks ,d :lk esa ns[krk gS] mlh dk utfj;k lgh gSA
- 3 tks eu dks fu;af=r ugha djrs muds fy, og 'k=q ds leku dk;Z djrk gSA
- 4 euq"; vius fo'okl ls fufeZr gksrk gSA tSlk oks fo'okl djrk gS oSlk oks cu tkrk gSA
- 5 bl thou esa uk dqN [kksrk gS uk O;FkZ gksrk gSA
- 6 eu v'kkUr gS vkSj mls fu;af=r djuk dfBu gS] ysfdu vH;kl ls bls o'k esa fd;k tk ldrk gSA
- 7 O;fDr tks pkgS cu ldrk gS] ;fn og fo'okl ds lkFk bfPNr oLrq ij yxkrkj fparu djs A
- 8 vizkd`frd deZ cgqr ruko iSnk djrk gSA

9 tks dk;Z esa fuf"Ø;rk vkSj fuf"Ø;rk esa dk;Z ns[krk gS og ,d cqf)eku
O;fDr gSA

10 tc os vius dk;Z esa vkUkan [kkst yrsrs gSa] rc os iw.kZrk izklr djrs
gSA

eydhr dkSj
,e,-,¼fgUnh½ & f}rh;

vkblØhe dh ,d fM'k

,d ckj ,d NksVk lk yM+dk ,d gksVy esa x;kA dqN gh nsj esa ogka
osVj vk;k vkSj iwNk vkidks D;k pkfg, csVk\ NksVs cPps us mYVk iwNk!
oSfuyk vkblØhe fdrus #i, dk gS\ ml osVj us tokc fn;k 50 #i, dkA

;g lqudj ml NksVs yM+ds us viuh tsc esa gkFk Mky dj dqN fudkyk
vkSj fglkc yxk;kA mlus nksckjk iwNk fd larjk Qysoj vkblØhe fdrus dk gS\
osVj us nksckjk tokc fn;k vkSj dgk 35 #i, dk csVka

;g lquus ds ckn ml yM+ds us dgk! esjs fy, ,d larjk Qysoj vkblØhe ys
vkbZ,A dqN gh nsj esa osVj vkblØhe dh lysV vkSj lkFk esa fcy ysdj vk;k
vkSj ml cPps ds Vscy ij j[kdj pyk x;kA ml yM+ds us ml vkblØhe dks [kkus
ds ckn iSls fn, vkSj og pyk x;kA

Tkc og osVj IYksV mBkus ds fy, okil vk;k rks og ;g ns[kdj nax jg x;k
fd yM+ds us [kk, gq, vkblØhe dh lysV ds cxy esa mlds fy, 15 #i, dk fVi
NksM+ fn;k Fkka

Ml yM+ds ds ikl 50 #i, gksus ij Hkh mlus ml osVj ds fVi ds ckjs esa
igys lkspk u fd vius vkblØhe ds ckjs esaA mlh izdkj gesa vius Qk;ns ds
ckjs esa lkspus ls igys nwljksa ds ckjs esa Hkh vo'; lkspuk pkfg,A

'kosrk
ch,- & f}rh;

IH;rk dk ifjp;

,d ckj Lokeh foosdkuUn jsy ls ;k=k dj jgs FksA mlh fMCcs esa nks
fons'kh ¼vaxzst½ Hkh ;k=k dj jgs FksA Lokeh th dh os'kHkw"kk ns[kdj
os O;ax djus yxs rFkk lkFk esa mUgksaus vi'kCnksa dk Hkh iz;ksx fd;kA
os vkil esa gh ckrphr dj jgs FksA Lokeh th 'kkar Hkko ls ;g lc lqurs jgs
vkSj mUgksaus ;g vglkl ugha gksus fn;k fd os lc dqN le> jgs gSaA

vxys LVs'ku ij Lokeh th us /kkjk izokg vaxzsth cksydj ikuh dk xykl
ek; xk rks fons'kh ;k=h pfd r gks x, \ , d ;k=h us lkgl djds Lokeh th ls iwNk
vki dkSu gS\ vkSj vki vaxzsth Hkk"kk tkurs gSa\ Lokeh th us viuk ifjp;
vaxzsth Hkk"kk esa fn;k rks Lokeh th ls {kek ;kpuk djus yxs D;ksafd
mUgksaus bu ;ksxh lar ds ckjs esa igys ls gh lqu j[kk FkkA fons'kh ;k=h
us fQj iwNk fd tc ge vkidks vi'kCn dg jgs Fks rks vki pqi D;ksa jgs\

Lokeh foosdkUkUn us cM+s gh lgt o 'kkar LoHkko ls mÙkj fn;k &
pvkius viuh IH;rk NksM+dj viuk ifjp; fn;k ijUrq eSa viuh IH;rk dk ifjR;kx
dSls dj ldrk Fkk\B

Lokeh th dk ;g mÙkj lqu dj os nksuksa fons'kh ;k=h yfTtr gks x,A

euh'k
ch,- & f}rh;

dumyl

(2018-19)

smwj ivigAwn Bwg

sMpwdk

fw. suKivMdr kOr
shwiek pRoPYsr
iei qhws

kivqw rwxI
AY`m. ey.

gurU nwnk kwlj, buFlwfw

Editorial

A college magazine is an essential part of college life. A college magazine encourages the students to practise writing, by affording opportunities to budding author to see their compositions printed. A college magazine is a mirror of the college life. It reflects the literary, educational and sports activities going on in the college. It projects the important events celebrated in the college during an academic session. A college magazine is a periodical publication and is often published once in a year under the name of "Dumail". It shows the activities of students in the field of their extracurricular enthusiasm as well as in their academic ventures. That is why every student looks forward for its publication and contributes to it. The magazine is received by the students very enthusiastically.

Dr.Sukhwinder Kaur
Head
Department of History

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬਾਗ ਦਾ ਮਾਲੀ ਨਿਤ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਰੂਪੀ ਬਰੀਚੇ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਬਰੀਚੇ ਦੇ ਵੱਖਵੱਖ ਫੁੱਲ ਉਸ - ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਵੰਨਗੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਫੁੱਲ - ਉੱਗਦੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਰੂਪੀ ਮਿੱਠੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਾਲ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਮਹਿਕਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਕਵਿਤਾ ਰਾਣੀ

ਐੱਮ ਇਤਿਹਾਸ .ਏ.: ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਦਾਜ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੇ ਲੇਖ

ਭੂਮਿਕਾ- ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਬੰਧਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸੁਗਾਤ ਵਜੋਂ ਕੱਪੜੇ, ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਦਾਜ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਦਾਜ ਸੁਗਾਤ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕ ਕਲੰਕ, ਕੋਹੜ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਬਰੀ ਦਾਜ ਲੈਣ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਇਹੋ ਦਿਖਾਵਾ, ਅਡੰਬਰ ਅਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਾਜ ਕੀ ਹੈ ? - ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਸਵੰਬਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ -ਪਹਿਲ ਰਾਜੇ- ਦੌਲਤ-ਵਿਦਾਈ ਵੇਲੇ ਦਾਜ ਵਜੋਂ ਧਨ, ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਹੌਲੀਖੁਸ਼ੀ ਆਪਣੀਆਂ -ਹੌਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਸ਼ੀ- ਹੌਲੀ ਦਾਜ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗ -ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਰ ਹੁਣ ਹੌਲੀ ਪਿਆ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਦਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਭਿਅੰਕਰ ਤੇ ਲਾਇਲਾਜ ਰੂਪ - ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਹੀ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਅਣਜੋੜ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਤਲਾਕਾਂ ਜਾਂ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਘੱਟ ਦਾਜ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋਰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ-ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਸਤ ਕੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਜੇ ਇਸ ਲਾਹਨਤ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਬੜਾ - ਪੁੰਦਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਾਜ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੂਪ- ਅੱਜ ਦਾਜ ਦਾ ਅਰਥ ਕੁਝ ਭਾਂਡੇ, ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਨਕਦ, ਸਕੂਟਰ, ਕਾਰ, ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ, ਗਹਿਣੇ, ਮਹਿੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਕੋਠੀ ਆਦਿ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ

ਲਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੰਨੇ ਮੂੰਹ ਅੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਕੰਮੇ ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਬਹੁਤੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਲਗਪਗ ਸ਼ਰੇਆਮ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ- ਹੁਣ ਦਾਜ ਲੈਣ ਤੇ ਦਾਜ ਦੇਣ ਨੂੰ ਨੱਕ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮੀਰ ਮਾਪੇ ਤਾਂ ਦਾਜ ਰਾਹੀਂ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗ਼ਰੀਬ ਬਹੁਤਾ ਦਾਜ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨੱਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਥੱਲੇ ਹੀ ਦੱਬੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਜ਼ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਅੱਖੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਧੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੀਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਲਾਲਚੀ ਸਹੁਰੇ- ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾਜ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਮਾਪੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਮਾੜੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲਾਇਲਾਜ ਕੋਹੜ ਬਣ ਕੇ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਨਾਸ਼ੂਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਦਾਜ ਦੀ ਬਲੀ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਧੀਆਂ ਭੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਭੁੱਖੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਾਜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬੇਲਭਰਾਵਾਂ ਦੀ -ਕੁਬੇਲ ਬੇਲਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਭੈਣ-ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਾਹਨਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫੈਲਦੀ ਹੋਈ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਜ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਲਾਲਚੀ ਭੇੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਸੁਸ਼ੀਲ, ਗੁਣਵਾਨ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਦਾਜ ਉਸ ਦਾ ਮਾਣਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਬੁਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ-ਤਾਂ ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ ਜੰਮਣ 'ਤੇ ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਣਾਓ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰਹ ਦੇ ਕੁੜੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਉਸ ਦੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰਾ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣ- ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਪਨਪੇ ਹਨ। ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਖਾਵੇ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਲੈਕ ਦਾ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਦਾਜ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਭਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਕੁਰੀਤੀ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾਰੂਪੀ ਕ-ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾਜ -ੋਹੜ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਵੱਢ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਹਨ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਦਾਜ ਲੈਣਾ ਤੇ ਦੇਣਾ ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁਰਮ ਹਨ। ਪਰ ਨਿਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਲਾਹਨਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਅੱਗੇ -ਆਉਣਾ ਪਏਗਾ। ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦਾਜ ਦੇ ਲਾਲਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਜੇ ਦਾਜ ਮੰਗਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਦਾਜ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਮੁੰਡੇ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ :

ਜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਦਾਜ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਬੰਦ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਹਿ ਜਾਏਂਗਾ ਛੜਾਮਲੰਗ ਮੁੰਡਿਆਂ।-

ਸਾਰੰਸ਼- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸਮ ਅੱਜ ਇੱਕ ਕਲੰਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹਮਲਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

B.A. 3RD

ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਸੰਭਾਲ

ਜਾਣ: ਪਛਾਣ- ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ “ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ.....” ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਜੰਤੂ ਅਤੇ ਪੌਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਜੀਵਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪਾਣੀ ਦਾ 97.2% ਭਾਗ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਤੇ ਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਸਿਰਫ 2.8% ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 2.2% ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤੇ 0.6% ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕੁਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਫ 0.01% ਹੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਉਹ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਤਰਲ, ਵਾਸ਼ਪ ਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਲੀਚੱਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ - ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਬੱਦਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਵਰਖਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਦੀਆਂ, ਝੀਲਾਂ, ਤਲਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਹੀ ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ।

ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ

B.A. 1ST

ਬੜਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਸਮਾਂ

ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਵਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਵਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਅਣਪਛਾਤੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਰਤੱਵ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ। ਸਮਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਭਗਤੀਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਰੂਬਰੂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਪਰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵਕਤ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਕੱਲ੍ਹ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾ ਟਾਲੋ। ਜੇ ਅੱਜ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵੋ।' ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਕਾ ਉਹੀ ਹੈ ਜਦ ਉਹ ਕੰਮ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੌਕਾ ਨਿਕਲ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਝ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਘੋਰ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਹਾ ਠੰਢਾ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਘਣ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਕਾ ਨਿਕਲ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਯਤਨ ਫਜ਼ੂਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਧ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਾਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਕਰੋ। ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਫਾਇਤ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰੋ। ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਧਨ ਬਚਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ - ਲਗਾਓਗੇ, ਓਨੀ ਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਹੈਸੀਅਤ ਵਧੇਗੀ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਓ। ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਵੱਡਾ ਆਨੰਦ ਆਵੇਗਾ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਓ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਅੰਤਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਆਲਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਰਾਮ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਾਂ। ਉਂਝ ਬਿਮਾਰੀ, ਤਕਲੀਫ਼

ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਓ। ਇਕ ਗੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਜੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਦੀਪ ਕੌਰ
B.A. 2ND

ਸੋਚ ਦਾ ਕਮਾਲ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ 13-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ; ਸਲੋਕੁ ਮਃ ੧ ॥ ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤਾ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥ ਪੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥ ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥ ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ॥ ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥੧॥ {ਪੰਨਾ 471} ॥ ਆਹ ਚਾਰ ਕੌਡੀਆਂ ਦਾ ਧਾਰਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਕੰਨ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਜਤ ਨਾਲ ਓਤਪੋਤ ਜਨੇਊ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-, ਨਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਲਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਜਨੇਊ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪਾ। ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਖਾਨਿਓ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਇਹ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਸਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇਗਾ ਤੇ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੋਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦ.ਪ੍ਰ.ਗੁ.ੇ ਨਿਆਰੇਪਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੀ ਪਰ 1925 ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਐਕਟ ਬਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਸ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਸੱਦਣੇ ਮਨਾਹ, ਇਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਾਉਣੀ ਮਨਾਹ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਨਾਹ ਆਦਿ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਨਿਖੇਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬਰਾਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਜੁ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਇਤਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲਟ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਚੋਰ ਡਾਕੂ ਲਿਖ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਛਾਪ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ।-ਇਤਰਾਜ ਹੋਣ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਲੱਗਾ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਅਤੇ ਡਾਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਗੋਲਕ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਛਾਪੀ ਗਈ ., ਵੰਡੀ ਤੇ ਵੇਚੀ ਵੀ ਗਈ। ਸਿਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨੇ, ਜੋ ਸਪੇਕਸਮੈਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਛਪੇ, ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਪੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਿਰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕੁੱਝ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।-

ਦੇ ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਦੀ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਰੈਂਪਟਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੇਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਲ ਵਿਚੋਂ ਫੂਨ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਓਨਟੈਰੀਓ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਐਸਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਿਵਾਏ ਰੈਕਸਡੇਲ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਜੋ 'ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਇਰ' ਵਾਲੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ' ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਚੇਰਾਂਡਾਕੂਆਂ-, ਪੰਡਿਤਾਂ, ਮੁੱਲਾਂਮੌਲਾਣਿਆਂ-, ਜੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ

ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹਨ। ਜਿਸ 'ਕੌਡੇ ਰਾਕਸ਼' ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ 'ਕੌਡਾ ਰਾਕਸ਼' ਕਰਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੂਮੀਆ ਚੋਰ, ਸੱਜਣ ਠੱਗ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕਲੰਕ ਸਨ ਉਹ, ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਹੋ ਨਿਬੜੇ। ਕਾਰਣ ਕਿਹੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਕੈਦੀਆਂ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਬਟੂਆ ਅਤੇ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਪੁਲਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਬਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਂਦਰ 'ਸੁਧਾਰ ਘਰ' ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।

'ਸੁਧਾਰ ਘਰ' ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਦੇ ਜੇ ਸਾਡੇ ਹੋ ਨਿਬੜੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਿਆਣੇ, ਯੋਗ ਤੇ ਇਮਾਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਮਾਨ ਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਲ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੇ। ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵੇਲੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਕੜੇ-ਕਛਿਹਰੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੱਥੇਦਾਰ ਲੱਗੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਂਝ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਬੋਤਮ ਮੰਨਦਾ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪਰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਮੁਕਤਸਰ 'ਚ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਥੇਦਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ "ਹਵਾਈ ਰੱਸੀ", ਜੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਸੁਖੱਲਾ ਬਣਾਵੇਗੀ, ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦਾ ਥੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ 'ਹੇਮਕੁੰਟ' ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਦੂਰ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਧ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਂਡਵ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲੇ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਯੋਗ ਕਮਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਿਤਾਂਤ ਭਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ 1812 ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁਣ "ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੱਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਰ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪੰਗਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ 'ਹੇਮਕੁੰਟ' ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ? ਜਾਂ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ 'ਹੇਮਕੁੰਟ' ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗਏ? ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਪ੍ਰਬਤ ਤੇ ਫਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਜਿਸ ਤਪੱਸਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਕੱਟਦੀ ਹੈ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ? ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਚੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ 'ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ' ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ 'ਪਵਿਤਰ ਕੁਰਾਨ' ਬਦਲ ਛੱਡਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਹੇ ਨੂੰ ਕੰਨਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅੱਧੇ ਐੜੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਉਹ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਲੱਭੀ ਸੁੰਡ ਦੀ ਗੰਡੀ ਤੇ ਉਹ ਪਨਸਾਰੀ ਬਣ ਬੈਠਾ।

ਆਓ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਵੀਚਾਰੀਏ ਕਿ ਹੋਣਾ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। " ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਲਕ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ" ਜੇਕਰ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਮੁਹਾਵਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 10-20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਲਚ 'ਚ ਆ ਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਹਟ ਜਾਣਗੇ, ਸੰਭਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਰੀਬੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਸੱਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਨਾਲ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮੰਗਿਆਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵੱਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਗੋਲਕ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਤਦੋਂ ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ, ਚੌਧਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵੀ ਮਿੱਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸੱਭ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ।

ਰਾਜਦੀਪ ਕੌਰ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ

ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਭਿਆਂਕਰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਵਿਉਪਾਰਾਂ ਤੋਂ।
 ਇੱਕ ਵਿਉਪਾਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ।
 ਨਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਜਹਿਰੀਲਾ ਤੇ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਘਾਤਕ ਹੈ ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਨਾੜੀ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਬੁੱਧੀ ਗੀਣ, ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਬਣਾ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਬੇਲੋੜੀ ਉਕਸਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਨਕਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਖ, ਸਵੈਮਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਬੇਜ਼ਮੀਰੇ-, ਸਵੈਮਾਨ ਰਹਿਤ, ਨਿਕੰਮੇ, ਵਹਿਸ਼ੀ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਮਾਨਸਕ ਤਨਾਅ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰਵਾਜ਼ਬ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹਨ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਗਰੇਡ 8 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਰੇਡ 12 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਕੜ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ, ਭੰਗ, ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਚਰਸ, ਕੋਕੀਨ, ਹੈਰੋਇਨ, ਤੰਬਾਕੂ, ਡੋਡੇ, ਅਫੀਮ, ਸਮੈਕ, ਕਰੈਕ, ਮੈਥਾਫੀਟਾਮਾਈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਜੋ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਘਰ ਤੋਂ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਘਰ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਣਗੇ। ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਾਂਬਾਪ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ - ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਧਕੇਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਮਾਗੀ ਉਲਝਣ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਆਉਣੀ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

"ਜੈਸੀ ਸੰਗਤ ਵੈਸੀ ਰੰਗਤ" ਇੱਕ ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਉਸਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਦੇ ਸੰਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਣਾ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਰੀਸ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਸੁਣਦੇ, ਖੜਕਦੀ ਜਦ ਗਲਾਸੀ ਮੁੰਡੇ। ਅੱਲ੍ਹੜਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਹੈ ਪੈਂਦਾ, ਉਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਜਾਸੀ ਮੁੰਡੇ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਜੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਲਿਖਣੀ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਉਹ "ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੇਟਰ ਤੇ ਕੱਚ ਦੀ ਗਲਾਸੀ ਖੜਕੇ", "ਦਾਰੂ ਪੀਣਾ ਕੰਮ ਜੱਟਾਂ ਦਾ", "ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੋਵੇ", "ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾਉਣੇ", "ਚੌਥਾ ਪੈਂਗ ਪਾ ਕੇ ਬਾਂਹ ਫੜਨੀ" ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਗੀਤ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਕਲੀ ਹੀਰੋਇਜ਼ਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਹਿਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਭੈੜੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੈਂਗ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇੜੇ ਗੋੜੇ ਕਢਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਰ੍ਹਾਂਤਰ੍ਹਾਂ - ਦੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਅਪਣਾ ਕੇ ਅਣਭੋਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਸ ਗਿਆ ਉਸਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਨਿਕਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਦਿ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਣ ਉਸ ਗੈਂਗ ਦੇ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਨਿਊਕਲੀ ਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਛੂਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਂਗ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵਪਾਰੀ ਕਾਲੇ ਧੰਦੇ ਨਾਲ ਕਮਾਏ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦਾ ਪਾਤਰ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਸ਼ੇ ਮੁੰਡੇ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਹੁਣ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਮਾਡਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਚੁਹਾ ਦੌੜ ਵਿੱਚ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਈਆਂ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲੀ ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜਿੱਲੂਣ ਵਿੱਚ ਫਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨਾ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਨਸ਼ੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਕਲੰਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਨਸ਼ਾ ਸ਼ੌਕ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਦਿ ਹੋਣ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਨਸ਼ੇਬਾਜ਼ ਔਰਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੇਣਗੀਆਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਡਜ਼, ਕਿਡਨੀ, ਕੈਂਸਰ, ਲਿਵਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਖਤਰਾ ਬਣ ਕੇ ਮੰਡਰਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਘਰ ਉੱਜੜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਮਲੂਕ ਜਵਾਨੀਆਂ ਹਰ ਸਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਜਰ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਉਗਦਾ। ਨਸ਼ੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਜਰ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਕਾਸੇ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਰਹੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ, ਸੁਝਵਾਨ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ। ਜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਗੈਂਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇੜੇ ਗੋੜੇ ਕਢਦੇ ਪਛਾਣੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲੱਭਦਤਾ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਰੈਵੈਨਿਊ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਨਸਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਧੁੰਦਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਨੇਰੇ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੀਰ ਕੌਰ

M.A.2nd ROLL.NO.1602

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸ, ਦਲਾਲਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ

ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਣਦਿਸਦੇ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਠਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੇ ਭੈੜੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇਕੋਨੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦਾ ਇ-ਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤੰਤਰ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦੇਕੇ, ਝੂਠ ਫਰੇਬ 'ਚ ਫਸਾ ਕੇ, ਜੋਖਮ ਭਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਉਹਨਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ 25 ਦਸੰਬਰ, 1996 ਨੂੰ ਵਾਪਰੇ "ਮਾਲਟਾ ਕਾਂਡ" ਨੂੰ ਭੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 283 ਨੌਜਵਾਨ, ਜਿਹੜੇ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਇਟਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡੁੱਬ ਮਰੇ ਸਨ।

ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਗਏ 39 ਮਜ਼ਦੂਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਆਈ ਐਸ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਿਆ ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੰਮ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਕੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਅਤੰਕਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਮੌਤ ਦੇ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਸਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਣਾ, ਹੋਰ ਵੀ ਦੁੱਖਦਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਉਹਨਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਫ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੋਏਗੀ? ਕਿਵੇਂ ਕਦੇ ਆਸ, ਕਦੇ ਬੇਆਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕੀਤੀ ਹੋਏਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਮਾਉ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਗੁਆਕੇ ਉਹਨਾ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ-ਵਸੀਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਹੋਏਗਾ-ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਹੀਲਾ? ਇਹ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕ 35000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਇਰਾਕ ਗਏ ਸਨ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ। 40 ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲ ਉੱਤੇ ਅਤੰਕੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਛੁਡਾ ਲਿਆ (ਇਰਾਕ) ਗਿਆ। ਰਾਡਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਕਬਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰੀਰ ਕੱਢਕੇ ਇਹਨਾ ਦਾ ਡੀ ਐਨ ਏਸ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸਦੇ ਮਿਲਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਨ!

ਇਰਾਕ ਵਰਗਾ ਮੁਲਕ ਜਿਥੇ ਅਤੰਕ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਦਲਾਲ ਏਜੰਟਾਂ ਵਲੋਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜਾਲ ਬਿਠਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਨਿੱਤ ਦਿਹਾੜੇ ਏਜੰਟਾਂ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਠੱਗੀਠੋਰੀ ਦੀਆਂ - ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਖਬਾਰੀ ਚਰਚਾ'ਚ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਠਗੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਿਆਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ, ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਵਜੋਂ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਥੇ ਉਹਨਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਅਣ ਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਠੱਗ ਕਿਸਮ ਦੇ ਏਜੰਟ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ-'ਚ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਦ (ਪੀ ਆਰ) ਿ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਦੇ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਠਗਦੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਨਹੀਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੇਸ, ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਰਜ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ, ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਲਗਾਤਾਰ-

ਜਾਰੀ

ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਸ ਨਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਮਲਾਇਆ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪੁੱਜੇ। ਪਰ ਸਤਰਵਿਆਂ 'ਚ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵੱਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡਣਾ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਗਈ।- ਲੰਦਨ ਦੇ ਇਕ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਛਪੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ- 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ, ਪਰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ-ਆਪਣਾ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਰਪ ਦਾ ਟੂਰਿਸਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲਗਵਾਕੇ ਫਿਰ ਅੰਦਰੋਂ ਗਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਵਾੜਨ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਕੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਹਿਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਭੁਲਕੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਵਿਆਹ, ਫਿਰ ਆਇਲਿਟਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਾਅਲੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਉਤੇ ਭਰਵੀਂ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਪਰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਮਾਰੋਮਾਰੀ-, ਘਾਟੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਟੁੱਟਣਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਆਦਿ ਵੀ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ, ਪਰ ਸਧਾਰਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਅਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ 'ਚ ਨਾਕਾਮੀ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪੁੱਜਣਾ ਇਸਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਥੇ 15000 ਰੁਪਏ ਮਾਸਿਕ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਆਮ ਤੌਰ- 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ "ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰਾਣੀ" ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਰਦੇ ਪੁੱਜਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਾਂ ਅੱਖੇ ਸੌਖੇ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਫੀਸਾਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਇਲਿਟਸ ਪਾਸ ਕਰਕੇ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਸਟਰੇਲੀਆਂ, ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਧਾਰਨ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਉਤੇ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੀਪੱਕੀ ਰਿ). ਆਰ.ਹਾਇਸ ਦਾ ਦਰਜਾਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। (ਬਾਰ-ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ, ਖੇਤ, ਗਹਿਣੇ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਯੁਵਕ, ਯੁਵਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੇ ਕੰਮ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਲੈਕੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕੋ ਕਮਰੇ 'ਚ ਪੰਜ ਪੰਜ ਛੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਯੂ.ਪੀ., ਬਿਹਾਰ, ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਤੇ ਘੱਟ ਪੈਸਿਆਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰਾਂ- 'ਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਡੇਰਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂ.) ਦੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਔਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ.ਓ.ਐਨ.ਐਐਲ ਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ (2017 'ਚ 17.8 ਮਿਲੀਅਨ ਲੋਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਨ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 17.7 ਮਿਲੀਅਨ ਸਨ ਅਤੇ 2018 'ਚ ਵਧਕੇ 18 ਮਿਲੀਅਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸਲਾਨਾ 3.4 ਫੀਸਦੀ ਉਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਲ 1.34 ਬਿਲੀਅਨ ਅਬਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਇਹ ਆਬਾਦੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 50.3 ਫੀਸਦੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਚ ਲੱਗੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ 46 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 22 ਫੀਸਦੀ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ 32 ਫੀਸਦੀ ਸਰਵਿਸ ਸੈਕਟਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2016 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਰ 7.97 ਫੀਸਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ 'ਚ 7.15 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ 'ਚ 9.62 ਫੀਸਦੀ ਸੀ। ਮਗਨਰੇਗਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ 'ਚ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਮੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਵਧਣਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕੋਈ ਤੋੜ ਲੱਭਕੇ ਹੀ ਇਸ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉੱਜ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ-ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਮੋਸਿਲ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਫੈਲੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦੇ ਤੰਤਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੈਸੇ ਲੈਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜ਼ੋਖਮ ਭਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
B.A. 3RD

ਸਾਡੀ ਮਰਿਆਦਾ ਕੀ ਹੈ?

ਸਮੂਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮੂਪਿਤ ਗੁਰੂਘਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਅਗਰ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮੂਪਿਤ ਕਰੀਬ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ)10000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰੂਘਰ ਹਨ (। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫੀ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸੁਝ ਬੁਝ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੇਹੰ, ਹਰਿ, ਰੰਬੀ ਆਰ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਬਟਵਾਰੇ, ਆਪਸੀ ਝਗੜੇ ਜਾਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ਼ਰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਵਿਚਾਰੀਏ ਕਿ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕੀ । ਕੀ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੀ ਮਰਿਆਦਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ? ਕੀ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ਬਰੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ? ਜਦ ਅਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਰਿਆਦਾ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ? ਜਦ ਇਕ ਮੇਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ? ਜਦ ਇਕ ਸਹਜਧਾਰੀ ਇਨਸਾਨ ਸ਼ਰੇਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਵੋਟ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਿਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰੇਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਸਤਾ ਹੋਇਆ ? ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਰਿਆਦਾ ਕਿਉਂ ਥੋਪੀਆਂ ਜਾਣ ? ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਛੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਤੀਹ ਇਲਾਹੀ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਹੈ ਪੰਨ ਪੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵੀ ਉਨਾਂ ਹੀ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀਏਂ ? ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਫਿਰਕੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਗਲੀ ਨੀਤੀ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਮਲਿਆਂ, ਉਦਾਸੀਆਂ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ, ਨਿਰੰਕਰੀਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਕਹੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ? ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ ? ਅਗਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਨਾਂਹਵਾਚਕ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਰਫ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕੌੜੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਮੁੱਠ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਝੰਡਿਆਂ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਕੀ ਹੈ ? ਕੀ ਅਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਇਕ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ? ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਜੁਆਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਮੂਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇੱਕ - ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਬੱਝਕੇ, ਫਿਰ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਜੀਵਾਂਗੇ। ਤਦ ਹੀ ਉਨਹਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਦਬਾ ਕੁਚਲ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੂਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮਲੇਵਾ ਸੰਗਤ, ਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਵਰਗ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਮਾਜਿਕ ਆਗੂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਅਜਿਹੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰੀਏ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਿਆਈਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਇੱਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

B.A. 1ST

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਕੱਝ ਇਤਹਾਸਕ ਤੱਥ

ਜਦ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਚਿਤੌੜ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ । ਮਹਾਰਾਣਾ ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁੰਭ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਕੁੰਭ ਸ਼ਿਆਮ ਮੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛਤਰੀ ਬਣੀ ਹੈ । ਛਤਰੀ ਦੇ ਸੀਮੈਂਟ ਵਾਲੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰੂਤਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਤਹਾਸਿਕ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਓੱਚੀ ਜਾਤ ਦੇ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ

ਜੋਤੀ

M.A.2ND

INDEX

- **Head Editorial**
- **Student Editorial**
- Technology v/s Manpower
- Pollution
- Role of Insects in Daily Life
- Medicinal importance of plants found in Punjab

dumyl

(2018-19)

pMjwbI Bwg

sMpwdk

ibkrmjIq isMG
sMXukq pRoPYsr
kimstrI

jspRIq kOr
AY~m AY`ssI

gurU nwnk kwlj,

buFlwfw

Editorial.....

Dear readers,

As the head of our college's science department, I am thrilled to introduce the latest edition of our science magazine. This magazine is a testament to the curiosity, creativity, and passion of our students and faculty, who are dedicated to exploring the frontiers of science and technology.

At our college, we believe that science is not just about facts and figures, but also about asking questions, challenging assumptions, and pushing the boundaries of our knowledge. Through this magazine, our students have the opportunity to showcase their research and scholarship, and to engage with the broader scientific community.

This issue features a range of articles that cover topics from the latest breakthroughs in Science to the challenges of climate change. Our students have conducted groundbreaking research on various topics of Science.

I am proud of the work that our students and faculty have done, and I am confident that this magazine will inspire and challenge us all to think more deeply about the role of science in our lives. I encourage you to take the time to read through these pages, and to engage with the ideas and perspectives that are presented.

Finally, I want to express my gratitude to the students and faculty who have worked tirelessly to make this magazine possible, as well as to the wider scientific community who have supported them along the way. This magazine is a testament to the power of collaboration and innovation, and I am honored to be a part of it.

Sincerely,

Bikramjit Singh
[Head of Science Department]

Student EditorialDear Readers

As students of science, we are constantly striving to uncover new knowledge and to push the boundaries of what is possible. That is why we are thrilled to present this issue of our college science magazine, which showcases the innovative research and creative thinking of our fellow students.

One of the standout features of this issue is an article on the potential of renewable energy sources. As the world continues to grapple with the challenges of climate change and fossil fuel dependency, renewable energy has emerged as a promising solution. This article explores the latest developments in wind, solar, and hydroelectric power, and offers insights into how we can harness these technologies to build a more sustainable future.

We also have a feature on the impact of artificial intelligence on healthcare. From predictive analytics to robotic surgery, AI is transforming the way we approach medical treatment and diagnosis. This article offers a glimpse into the exciting possibilities of this rapidly evolving field, as well as the ethical considerations that come with it.

In addition to these features, we have included research highlights, interviews with leading scientists, and a range of other pieces that showcase the breadth and depth of scientific inquiry. We hope that this magazine will inspire you to think more deeply about the world of science, and to consider how you can use your own knowledge and skills to make a positive impact on the world.

As students, we believe that we have a responsibility to engage in critical thinking, to challenge assumptions, and to seek out new solutions to complex problems. We hope that this issue of our college science magazine will inspire you to embrace these values and to explore the exciting possibilities that lie ahead.

Thank you for reading, and we look forward to bringing you more exciting content in the future.

Sincerely,

**Jaspreet Kaur
M.Sc (Physics)**

Technology v/s Manpower

Technology and man were born along within the same cradle. Technology has invariably given a way of pride, strength, and superiority to the person against man. With growing research and bounce interests, the developed world countries – japan, china, Asian country, America, UK, etc. are in the race to create subtle automation technology capable of substituting men. Best of such worked concepts are machine-controlled power stations, mechanism nurses, doctors, farmers, mill employees, operating fewer cars, manless cars magnificently tested by Google, etc. It is vital to debate the implications and desires of such applications within the general smart of humans.

Since the inception of the human species, the collective aim of mankind has always been the same: to grow, to evolve, to progress and to wake up to a better tomorrow. In this journey, man has achieved great things; he has done everything in his power to make life easier for himself on earth. He studied the world, utilised the resources and broke one of the most important laws of nature to assemble one powerful giant that would assert and uphold his dominance on earth: Technology. And clearly, it has served the purpose; it revolutionised our world and offered man the reins of this planet.

On the other hand, there has been a growing fear in some sections of our society about the extensive use and influence of technology on our lives. Many scientists and psychologists expressed their discontent over the ever-growing dependence of man on technology. In this world, millions of people earn their livelihood by working in the factories or construction sites. It is feared that if technology were to replace all those people, and do all their work, in the name of making work easier for man, millions of people would be unemployed and that would lead to anarchy. But is this possible? Can a non-living entity that does not have imaginative power or the ability to think ever replace its own master?

For a species to survive on a planet, it needs to be compatible with the environment of that planet. Man has survived on earth for all these years because his configuration and physical formation are supported by earth, because man, as a part of nature, is self-balancing, self-adjusting and recognises the nature's law of self limit. But technology does not possess these qualities. It does not recognise the principle of self limit and is therefore incompatible with nature.

True to this saying, man has always possessed a unique element that made us stand apart from the rest of the universe, a divine blessing that enabled us to observe and perceive the world around us and emerge as a super power. While technology has been a great help to us, it is better to confine its role to the kind of work that does not require human intelligence as opposed to artificial intelligence. This sharing of work will help to keep the prospect of man being replaced by technology at bay and establish a harmonious relationship between the same.

Komal
MSc Chemistry

Pollution

Pollution is a major problem that affects the health and well-being of humans, animals, and the environment. It is the presence or introduction of harmful substances into the environment that cause negative impacts on the quality of air, water, and land.

One of the most visible forms of pollution is air pollution. This occurs when harmful substances such as smoke, dust, and chemicals are released into the air, often as a result of human activities such as industrial production and transportation. Air pollution can have a significant impact on human health, particularly on respiratory and cardiovascular systems. It can also harm wildlife and ecosystems.

Water pollution is another form of pollution that is a major concern. It occurs when pollutants such as chemicals, plastics, and sewage are discharged into water bodies. This can lead to the contamination of drinking water sources and harm aquatic life. Water pollution can also lead to the spread of diseases and infections.

Land pollution is another major form of pollution that results from human activities such as improper disposal of waste and chemicals. This can lead to soil degradation, contamination of groundwater, and loss of biodiversity. Land pollution can also impact human health by contaminating food sources and causing respiratory problems.

The impact of pollution is far-reaching and can have significant economic consequences. It can lead to decreased property values, reduced tourism, and increased health care costs. Additionally, pollution can negatively impact industries such as fishing and agriculture, which rely on clean air and water.

To combat pollution, it is essential that we adopt sustainable practices that minimize our impact on the environment. This includes reducing waste, conserving resources, and using

cleaner forms of energy. Governments can also implement policies that regulate the discharge of pollutants and incentivize sustainable practices.

Individuals can make a difference by being mindful of their daily activities, such as using public transportation, reducing plastic consumption, and properly disposing of waste. Educating others about the impact of pollution and advocating for policy changes can also be impactful.

In conclusion, pollution is a significant problem that affects the health and well-being of humans, animals, and the environment. It is essential that we take action to combat pollution through sustainable practices, policy changes, and individual actions. By working together, we can create a cleaner, healthier, and more sustainable world

Name Bhupinder Kaur
Class B.Sc (Non-Medical)

Role of Insects in Daily Life

Insects play an essential role in our daily lives in many different ways. From pollinating crops to controlling pests, insects are crucial for maintaining the health and productivity of our ecosystems.

One of the most important ways that insects help us is by pollinating crops. Bees, butterflies, and other insects are responsible for pollinating many of the fruits, vegetables, and nuts that we eat. Without these insects, many of these crops would not be able to produce fruit, leading to food shortages and higher prices for consumers.

Insects are also used in medicine. For example, the blood of the horseshoe crab contains a substance called Limulus Amebocyte Lysate (LAL), which is used to test for bacterial contamination in medical equipment and vaccines. Insects are also used in research to study human diseases and develop new treatments.

Some insects are also used in food. In many cultures, insects such as crickets and mealworms are eaten as a source of protein. These insects are sustainable and can be grown with minimal environmental impact, making them an attractive option for addressing food shortages and reducing the environmental impact of traditional livestock farming.

Insects also play an important role in controlling pests. Ladybugs, lacewings, and other predatory insects are used to control pest populations in agriculture and horticulture. This reduces the need for pesticides, which can be harmful to the environment and human health.

Insects also contribute to the health of our ecosystems by decomposing dead plant and animal matter. They break down organic material and recycle nutrients back into the ecosystem, allowing new life to grow. This helps to maintain the health and productivity of our ecosystems.

Despite their importance, insect populations around the world are under threat due to habitat destruction, pesticide use, and climate change. It is essential that we take action to protect and conserve these vital animals and their habitats.

Conservation efforts include creating protected areas for insects, reducing pesticide use, promoting sustainable agriculture, and educating people about the importance of insects in ecosystems. By working together to protect these vital animals, we can ensure that they continue to play their crucial roles in maintaining the balance of nature and our daily lives.

Dimple

1730

Medicinal importance of plants found in Punjab:

The state of Punjab, located in northern India, is home to a diverse range of plant species, many of which have been used for centuries in traditional medicine. These plants have been studied extensively for their medicinal properties, and researchers have identified several compounds within them that have potential therapeutic uses.

One such plant is Aloe vera, which is commonly found in the region. Aloe vera is known for its healing properties and has been used for centuries to treat a variety of ailments, including skin conditions, digestive problems, and inflammation. It is rich in antioxidants, vitamins, and minerals, and contains several compounds that have antibacterial and anti-inflammatory properties.

Another commonly used plant in Punjab is Neem (*Azadirachta indica*). Neem is known for its powerful antimicrobial properties and has been used to treat a variety of infections, including those caused by bacteria, viruses, and fungi. It is also used to treat skin conditions such as eczema, psoriasis, and acne.

The Indian Gooseberry, or Amla (*Emblica officinalis*), is another important medicinal plant found in Punjab. Amla is rich in antioxidants and has been used for centuries in traditional medicine to treat a variety of ailments, including respiratory infections, liver problems, and digestive issues. It is also used to promote healthy hair and skin.

In addition to these plants, there are several others found in Punjab that have medicinal properties, including Ginger (*Zingiber officinale*), Tulsi (*Ocimum tenuiflorum*), and Turmeric (*Curcuma longa*). Ginger is known for its anti-inflammatory and analgesic properties and is commonly used to treat conditions such as arthritis and menstrual cramps. Tulsi is considered a sacred plant in India and is known for its antibacterial and antiviral properties, and Turmeric is known for its anti-inflammatory properties and is used to treat a variety of conditions, including arthritis and digestive problems.

In recent years, researchers have been studying the medicinal properties of these plants in more detail, and have identified several active compounds within them that have potential therapeutic uses. These compounds are being studied for their ability to treat a variety of conditions, including cancer, diabetes, and cardiovascular disease.

In conclusion, the plants found in Punjab have been used for centuries in traditional medicine and have been shown to have a variety of medicinal properties. As research into these plants continues, it is likely that they will be used to develop new treatments for a variety of conditions, offering hope to those who suffer from these ailments.

Kavaljeet Kaur
1701 B.Sc Medical III

dumyl

(2018-19)

kMipaUtr Bwg

sMpwdk

nirMdr isMG

shwiek pRoPYsr

AmndIp kOr

AY`m. sI. ey.

gurU nwnk kwlj,

buF'lwfw

Editorial:

It gives me great pleasure to introduce to the Computer Science section. Dear Readers, we are dedicated to giving our students not just a technical education but also leadership traits and other talents that will enable them to find jobs for both themselves and others. This journal is entirely made up of student contributions, providing a venue for students to learn and become more technically savvy. Our college gives students a platform to share their skills and spread such knowledge. Students and teachers have worked very hard to achieve this. I sincerely hope that the readers will benefit from this section.

Thank you

Narinder Singh
Assistant Professor

Student Editor:

It is great opportunity for me to become a student editor of our departmental Section. It is not only for educational purpose, they are also helpful for students to enhance their general skills too. All students make fun and learn about writing and literary skills. We all say thanks to our department.

Amandeep kaur
MCA II

Mobile systems and wireless networks

Mobile systems and wireless networks play a crucial role in enabling mobile communication and connectivity. Let's briefly discuss each of them:

1. **Mobile Systems:** Mobile systems refer to the technology and infrastructure that enable wireless communication for mobile devices such as smart phones, tablets, and wearable devices. These systems include both hardware and software components that work together to provide various functionalities and services to mobile users.
2. **Mobile Devices:** These are the handheld devices like smart phones, tablets, and smart watches that allow users to access wireless networks and perform various tasks.
3. **Operating Systems:** Mobile operating systems, such as Android and iOS, provide a platform for running applications, managing hardware resources, and facilitating communication between the device and the wireless network.
4. **Mobile Applications:** These are software programs designed specifically for mobile devices, allowing users to perform a wide range of tasks, such as social networking, web browsing, gaming, and productivity.
5. **Mobile Networks:** These are the wireless networks that enable mobile devices to connect to the internet and communicate with other devices. They include cellular networks like 3G, 4G, and 5G, as well as Wi-Fi and Bluetooth networks.

Wireless Networks: Wireless networks refer to the infrastructure that enables communication between devices without the need for physical cables. These networks use radio waves, infrared signals, or other wireless technologies to transmit data between devices

Key Types of wireless networks include:

Cellular Networks: Cellular networks provide wide-area wireless coverage, allowing mobile devices to connect to the internet and make phone calls. They consist of a network of cell

towers that transmit and receive signals to and from mobile devices. Cellular networks support different generations such as 3G, 4G, and the latest 5G.

Wi-Fi Networks: Wi-Fi networks provide local area wireless connectivity within a limited range, typically within a home, office, or public hotspot. Wi-Fi networks use wireless access points to connect devices to the internet or to each other.

Bluetooth: Bluetooth is a short-range wireless technology used for connecting devices over a limited distance, typically within a few meters. It is commonly used for wireless audio streaming, file transfer between devices, and connecting peripherals like keyboards, mice, and speakers to computers or smartphones.

Other Wireless Technologies: There are various other wireless technologies used for specific purposes, such as Zigbee and Z-Wave for home automation, RFID (Radio Frequency Identification) for tracking and identification, and NFC (Near Field Communication) for contactless data exchange.

These mobile systems and wireless networks collectively enable the seamless communication, data transfer, and access to services that we rely on in our increasingly mobile-centric world.

Ankit garg
BCA 3

Art and Math Modelling in Computer

Art and math modelling in computer art refers to the use of mathematical algorithms and equations to create digital art. This process involves using programming languages and software to generate images, animations, and other visual content. The use of math modelling in computer art allows artists to create complex and intricate designs that would be difficult or impossible to achieve using traditional art methods. One example of art and math modelling in computer is fractal art. Fractals are mathematical patterns that repeat themselves at different scales. Fractal art uses these patterns to create intricate and detailed images. The Mandelbrot set is a famous example of a fractal that has been used extensively in computer-generated art. Another example of art and math modelling in computer is generative art. This type of art uses algorithms and rules to create unique and unpredictable designs. The artist provides the initial parameters, and the computer generates the final result. This process can create artwork that is impossible to replicate or predict using traditional art methods. Math modelling in computer art is also used in fields such as architecture and

industrial design. Computer programs can simulate physical processes such as light, heat, and fluid dynamics, allowing designers to test and refine their designs before building physical prototypes. This process can save time and money and can lead to more efficient and effective designs. In conclusion, art and math modelling in computer is a fascinating field that allows artists and designers to create complex and intricate designs that would be difficult or impossible to achieve using traditional art methods. The use of mathematical algorithms and equations can lead to stunning and unique artwork and can also be used in fields such as architecture and industrial design to create more efficient and effective designs.

Jyoti Kaur
BCA III

Ethical hacking

Ethical hacking, also known as white hat hacking, involves using hacking techniques and tools to identify vulnerabilities in computer systems and networks in order to help organizations improve their security. Here are some common ethical hacking techniques used by white hat hackers.

Vulnerability Scanning: White hat hackers use automated tools to scan computer systems and networks for known vulnerabilities. These tools check for outdated software versions, misconfigurations, and other weaknesses that could be exploited by malicious attackers.

Penetration Testing: Penetration testing, or pen testing, involves simulating real-world attacks on a system to identify security flaws. White hat hackers attempt to exploit vulnerabilities in a controlled manner to gain unauthorized access, collect information, and assess the system's overall security posture.

Social Engineering: Social engineering techniques are used to manipulate individuals into revealing sensitive information or performing actions that compromise security. White hat hackers may attempt phishing attacks, impersonation, or other methods to test an organization's security awareness and employee training.

Wireless Network Testing: White hat hackers test the security of wireless networks by attempting to gain unauthorized access to Wi-Fi networks or intercepting wireless communications. They look for weak encryption, default passwords, and other vulnerabilities that could be exploited.

Web Application Testing: White hat hackers assess the security of web applications by probing for common vulnerabilities such as SQL injection, cross-site scripting (XSS), and cross-site request forgery (CSRF). They analyze the application's code, inputs, and outputs to identify potential weaknesses.

Password Cracking: White hat hackers use password cracking techniques to test the strength of user passwords. This involves attempting to crack or guess passwords using various methods such as dictionary attacks, brute force attacks, or rainbow table attacks.

Security Auditing: White hat hackers conduct comprehensive security audits to assess an organization's overall security posture. They review network configurations, access controls, system logs, and other security measures to identify areas that need improvement.

Threat Modeling: White hat hackers analyze systems and networks from an attacker's perspective to identify potential threats and vulnerabilities. They consider various attack vectors and prioritize security measures based on the potential impact and likelihood of an attack.

Exploit Development: In certain cases, white hat hackers may develop their own exploits to test the system's resilience to specific attacks. This involves researching vulnerabilities, understanding the underlying systems, and creating proof-of-concept exploits.

Reporting and Remediation: White hat hackers document and report their findings to the organization they are working with. They provide detailed reports on vulnerabilities discovered, potential impact, and recommended mitigation strategies to help the organization improve its security posture.

It's important to note that ethical hacking should always be conducted with proper authorization and within the boundaries defined by the organization being tested. White hat hackers follow strict ethical guidelines and adhere to legal boundaries to ensure that their activities are beneficial and non-destructive.

Eknoor Kaur
B.Voc SD 3

Cloud Computing

Cloud computing refers to the practice of using remote servers, typically hosted on the internet, to store, manage, and process data instead of relying on local computers or servers. It involves accessing and utilizing a shared pool

Cloud of computing resources, such as virtual machines, storage, and applications, provided by a cloud service provider.

The main advantages of cloud computing include:

1. **Scalability:** Cloud computing allows businesses and individuals to scale their computing resources up or down as needed. It provides flexibility to handle fluctuating workloads without the need for significant infrastructure changes.
2. **Cost savings:** By using cloud services, organizations can avoid the upfront costs associated with setting up and maintaining on-premises hardware and infrastructure. Cloud computing typically operates on a pay-as-you-go model, where users pay only for the resources they consume.

3. **Accessibility:** Cloud services are accessible over the internet from anywhere with an internet connection. This enables remote access to data and applications, facilitating collaboration and remote work.
4. **Reliability and resilience:** Cloud service providers typically offer robust infrastructure and redundancy measures to ensure high availability and data reliability. They have multiple data centers and backup systems to handle hardware failures and minimize downtime.
5. **Security:** Cloud providers invest heavily in security measures to protect data from unauthorized access, data breaches, and other threats. They often employ advanced encryption, access controls, and compliance certifications to safeguard customer data.
6. Cloud computing offers different types of services:
7. **Infrastructure as a Service (IaaS):** Provides virtualized computing resources, such as virtual machines, storage, and networks, allowing users to manage and control the underlying infrastructure.
8. **Platform as a Service (PaaS):** Offers a platform that includes the underlying infrastructure and development tools to build, test, and deploy applications without the need to manage the infrastructure details.

over the internet, allowing users to use them without the need for installation or management. Examples include web-based email, customer relationship management (CRM) systems, and productivity tools.

Common cloud service providers include Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure, Google Cloud Platform (GCP), and IBM Cloud. These providers offer a wide range of services and solutions tailored to different needs, from small businesses to large enterprises.

Overall, cloud computing has revolutionized the way businesses and individuals utilize and manage their computing resources, offering flexibility, cost savings, and scalability while reducing the need for on-premises infrastructure and maintenance.

Tania
B.Voc SD 3

Biometric system

Biometric systems have become increasingly popular in recent years as a reliable and secure way of identifying individuals. These systems use unique physical characteristics or traits to identify a person, such as their fingerprints, facial features, or iris patterns. The use of biometric systems has become widespread in various applications, including access control systems, border control, and identity verification systems.

Biometric systems work by capturing the unique physical characteristics of an individual and comparing them with a pre-existing database of known individuals. The system then

matches the captured data with the stored data and provides a decision of whether the individual is authorized to access the system or not.

One of the main advantages of biometric systems is that they are more secure than traditional methods of identification, such as passwords or PINs. Passwords and PINs can be easily forgotten, lost, or stolen, making them vulnerable to hacking or fraudulent activities. Biometric systems, on the other hand, use unique physical traits that cannot be easily replicated or faked, making them much more secure.

Another advantage of biometric systems is that they are convenient and easy to use. Users do not need to remember passwords or carry around identification cards, which can be lost or forgotten. Instead, all they need is their physical trait, which is always with them.

However, biometric systems are not without their limitations. One major concern is privacy. Biometric data is highly personal and sensitive, and if it falls into the wrong hands, it can be used for identity theft or other malicious activities. It is therefore essential that biometric systems are designed with privacy and security in mind, and that the data is stored securely and accessed only by authorized individuals.

Another concern with biometric systems is that they may not be accurate in all situations. Factors such as poor lighting, facial hair, or changes in physical appearance due to illness or injury can affect the accuracy of the system. It is therefore important that biometric systems are tested and calibrated regularly to ensure they are accurate and reliable.

Despite these concerns, the use of biometric systems is likely to continue to grow in the coming years, as the need for secure and reliable identification systems increases. The development of new biometric technologies, such as DNA and voice recognition, will also provide new opportunities for biometric systems to be used in various applications.

In conclusion, biometric systems offer many advantages over traditional methods of identification, including increased security, convenience, and accuracy. However, they also present some challenges, particularly in terms of privacy and accuracy. It is important that biometric systems are designed and implemented carefully, with privacy and security in mind, to ensure they are both effective and trustworthy.

Amandeep Kaur
MCA II

dumyl

(2018-2019)

kwmrs Bwg

sMpwdk

ismrnjIq isMG
shwiek pRoPYsr

AMikqw ijMdl
AY`m. kwm

gurU nwnk kwlj, buFlwfw

Teacher's Editorial

The College Magazine serves as a platform of expression that constantly aspires to ensure equal representation to students from every community. Students from all walks of life find their voices heard in this space that welcomes and encourages diversity of thoughts and perspectives with open arms. Although many of the language departments that were present earlier had been closed down due to the compulsions of circumstances, the College Magazine continues to honour the importance of linguistic diversity and till last year, it invited pieces written in 14 Indian languages along with foreign ones such as Russian, Spanish, Korean and French. Bearing the flag of one of the most prestigious women's educational institutions in India, the LSR College Magazine symbolises the inclusive character of the college where each student feels empowered to carve out a niche for themselves.

Assistant Prof. Simranjeet Singh

Students Editorial

Magazines are a wonderful supplement to students. Students are exposed to a wide variety of texts and lots of interactive content. From stories, poems, and action rhymes to nonfiction, crafts, puzzles, and games, kids' magazines can offer an abundance of high-interest content to support your curriculum. Literary magazines are full of content that supports growing readers in their literacy development and inspires their love of reading. With colorful artwork and photos, magazines bring an array of content to life for young readers.

The rich language, delightful artwork, and multi-genre texts found in magazines are wonderful for teaching a wide variety of skills, concepts and topics — and most of all, for sharing the pure joy and wonder of words and art!

Ankita Jindal
M.Com II

The Impact of Globalisation on International Trade

Globalization has resulted in greater interconnectedness among markets around the world and increased communication and awareness of business opportunities in the far corners of the globe. More investors can access new investment opportunities and study new markets at a greater distance than before. Potential risks and profit opportunities are within easier reach thanks to improved communications technology. Products and services previously available within one country are made available to new markets outside the country due to globalization. In addition, countries with positive relations between them are able to increasingly unify their economies through increased investment and trade.

Maintaining Competitiveness

Globalization has had the effect of increased competition. Companies are broadening their target area, expanding from local areas and home countries to the rest of the world. Suddenly, some companies are fighting strong competition from outside their home country. This forced them to source materials and outsource labor from other countries. This story of 'sourcing and outsourcing' turned many companies into global ones, actively seeking for production locations and partners for new ventures. Globalization has facilitated this and made the transition to global markets easier.

Technology and Efficiency

More advanced systems are needed to facilitate global trade. Globalization pushed us to create better systems to track international trade. ERP systems are one of the solutions provided to support global trade.

Enterprise resource planning (ERP) is a process by which a company (often a manufacturer) manages and integrates the important parts of its business. An ERP management information system integrates areas such as planning, purchasing, inventory, sales, marketing, finance and human resources.

This technological innovation in global trade has enabled a more efficient environment. Technology empowers efficiency in global trade and reduces cost and time. In addition, production processes became more efficient due to globalization as companies want to maintain their competitive advantage.

Companies could use smart contracts in which they can define their business rules. These smart contracts can be used when trading with other companies, creating an environment of trust. ModulTrade provides such a platform where companies can trade safely using smart contracts acting as an escrow, including all business criteria.

Chandar Mohan
M.Com II
Roll No.10360

What is Corporate Social Responsibility (CSR)?

Corporate social responsibility (CSR) refers to strategies that companies put into action as part of corporate governance that are designed to ensure the company's operations are ethical and beneficial for society.

Categories of CSR

Although corporate social responsibility is a very broad concept that is understood and implemented differently by each firm, the underlying idea of CSR is to operate in an economically, socially, and environmentally sustainable manner.

Generally, corporate social responsibility initiatives are categorized as follows:

1. Environmental responsibility

Environmental responsibility initiatives aim to reduce pollution and greenhouse gas emissions and the sustainable use of natural resources.

2. Human rights responsibility

Human rights responsibility initiatives involve providing fair labor practices (e.g., equal pay for equal work) and fair trade practices, and disavowing child labor.

3. Philanthropic responsibility

Philanthropic responsibility can include things such as funding educational programs, supporting health initiatives, donating to causes, and supporting community beautification projects.

4. Economic responsibility

Economic responsibility initiatives involve improving the firm's business operation while participating in sustainable practices – for example, using a new manufacturing process to minimize wastage.

Business Benefits of CSR

In a way, corporate social responsibility can be seen as a public relations effort. However, it goes beyond that, as corporate social responsibility can also boost a firm's competitiveness. The business benefits of corporate social responsibility include the following:

1. Stronger brand image, recognition, and reputation

CSR adds value to firms by establishing and maintaining a good corporate reputation and/or brand equity.

2. Increased customer loyalty and sales

Customers of a firm that practices CSR feel that they are helping the firm support good causes.

3. Operational cost savings

Investing in operational efficiencies results in operational cost savings as well as reduced environmental impact.

4. Retaining key and talented employees

Employees often stay longer and are more committed to their firm knowing that they are working for a business that practices CSR.

5. Easier access to funding

Many investors are more willing to support a business that practices CSR.

Rajat Singla
B.Com III
Roll No.2915

Role of Digital Market on Consumer Behaviour

Introduction Using the internet, social media, mobile apps, and other digital communication technologies has become a part of billions of people's daily lives. For instance, the present number of internet users in India is about 323 Million and around 3.2 Billion on this planet. Earlier people-the next generation of mass consumers-have also high levels. People also spend collective time online. For example, in the India, an over the last period of the number of hours spent online by people has more than gathered, and now averages 20.5 hours per week. Earlier people-the future generation of mass consumers-have likewise high levels People also spend more time online. For example, in the UK, over the last decade the number of hours spent online by grown-ups has more than creased, and now arithmetic mean 20.5 hours per week Social media has fuelled part of this growth: worldwide there are now more than 2 billion of peoples using social media and Facebook alone now has just about 1 billion vigorous users per day clearly, peoples are exposed themselves to more and

more digital and social media. This is for many purposes, within their roles as consumers as they search for information about products, purchase and consume them, and communicate with others about their experiences. Marketers have recognized this foundational shift by increasing their use of digital marketing channels. In fact, by 2017 nearly one-third of global advertising spending is estimated to be in digital channels. Thus; the future purchaser marketing will largely be carried out in the digital settings, particularly social media and mobile. It is therefore essential for purchaser research to inspect and understand consumer behaviour in the digital environments. This has been up-to-the-minute over the last decade, with increasing amounts of research focusing on digital consumer behaviour issues. The work is still relatively promising, however, and more research is of course needed-particularly given the ever-changing nature of the digital/social media/mobile environments in which consumers are situated and interact with brands and each other. These article efforts to this can include specific products or services, as well as brands as a whole.

Ramandeep Kaur
BBA III
Roll No.10015

Role of E-Commerce in Modern Business

E-commerce has become an integral part of business in the modern world. It is generally associated with buying or selling a product by using the Internet as the platform. Information and communications technology (ICT) is used in e-commerce marketing to create and add to relationships among organizations and between an individual and an organization. At present, about half of the world prefers purchasing items online at their convenience. Business-to-business (B2B), business-to-consumer (B2C), and business-to-government (B2G) are some of the types of e-commerce marketing.

HOW TO DO E-COMMERCE MARKETING:

➤Planning a Content Marketing Strategy

Every e-commerce business must have a plan to follow through. Make a note of what strategies are to be used in the near future to attract customers (blogs, infographics or videos). Embarking on an e-commerce marketing project does not only mean planning a strategy and then following it blindly. Regular revisions are required to keep up with the latest trends.

➤Automated Email Marketing Campaign

Email is still one of the best methods to send notifications and updates about any offers or discounts. Moreover, customers and potential clients are more likely to check their email notifications rather than click on a random ad.

➤ **Diversification via Social Media**

E-commerce through social media is the best way to gauge choices and behavior of customers. Facebook, Twitter, Google+ and Pinterest are some of the social networking channels that anyone can access from their smartphone or personal computer.

➤ **Personalization Strategy**

If automated emails are used to notify customers and potential customers then make sure that their names are addressed. If these emails are personalized then the customers have the feeling that the offer is especially for them.

➤ **Original Content**

Original content is a must in **e-commerce marketing services**. Original content will gain a larger response than unoriginal content. That way the customers will get to know more about the marketing site then.

These are some infallible **e-commerce marketing tactics** that you should utilize in order to benefit from e-commerce marketing services.

➤ **Search Engine Visibility**

As numerous e-commerce websites are in the market these days, increasing search engine visibility will attract more customers to your website.

➤ **Comprise Warranty Information**

Before purchasing anything online, a customer generally checks its authenticity and warranty. Therefore, mentioning the warranty or guarantee period in e-commerce marketing is beneficial. The physical stores do not always mention them.

Gurdeep
B.Com(H) III
Roll No.9060

10 Step Process for Effective Business Problem Solving

1. Define the problem

When a problem arises, it can be very easy to jump right into creating a solution. However, if you don't thoroughly examine what led to the problem in the first place, you may create a strategy that doesn't actually solve it. You may just be treating the symptoms.

For instance, if you realize that your sales from new customers are dropping, your first inclination might be to rush into putting together a marketing plan to increase exposure. But what if decreasing sales are just a symptom of the real problem?

2. Conduct a SWOT analysis

.SWOT is a great tool for strategic planning and bringing multiple viewpoints to the table when you're looking at investing resources to solve a problem. This may even be incorporated in your attempts to identify the source of your problem, as it can quickly outline specific strengths and weaknesses of your business. And then by identifying any potential opportunities or threats, you can utilize your findings to kickstart a solution.

3. Identify multiple solutions with design thinking

As you approach solving your problem, you may want to consider using the design thinking approach. It's often used by organizations looking to solve big, community-based problems. One of its strengths is that it requires involving a wide range of people in the problem-solving process. Which leads to multiple perspectives and solutions arising?

4. Conduct market research and customer outreach

Market research and customer outreach aren't the sorts of things small business owners and startups can do once and then cross off the list. When you're facing a roadblock, think back to the last time you did some solid market research or took a deep dive into understanding the competitive landscape.

5. Seek input from your team and your mentors

Don't do your SWOT analysis or design thinking work by yourself. The freedom to express concerns, opinions, and ideas will allow people in an organization to speak up. Their feedback is going to help you move faster and more efficiently. If you have a team in place, bring them into the discussion. You hired them to be experts in their area; use their expertise to navigate and dig deeper into underlying causes of problems and potential solutions.

6. Apply lean planning for nimble execution

By adopting the lean business planning method—the process of revising your business strategy regularly—you'll be able to shift your strategies more fluidly. You don't want to change course every week, and you don't want to fall victim to shiny object thinking. But you can strike a balance that allows you to reduce your business's risk while keeping your team heading in the right direction.

Along the way, you'll make strategic decisions that don't pan out the way you hoped. The best thing you can do is test your ideas and iterate often so you're not wasting money and resources on things that don't work. That's Lean Planning.

7. Model different financial scenarios

The real benefit here is looking at different tactical approaches to the same problem. Maybe instead of increasing sales right now, you're better off in the long run if you adopt a strategy to reduce churn and retain your best customers. You won't know unless you model a few different scenarios. You can do this by using spreadsheets, and a tool like LivePlan can make it easier and quicker.

8. Watch your cash flow

While you're working to solve a challenging business problem, pay particular attention to your cash flow and your cash flow forecast. Understanding when your company is at risk of running out of cash in the bank can help you be proactive. It's a lot easier to get a line of credit while your financials still look good and healthy, than when you're one pay period away from ruin.

9. Use a decision-making framework

Once you've gathered all the information you need, generated a number of ideas, and done some financial modeling, you might still feel uncertain. It's natural—you're not a fortune-teller. You're trying to make the best decision you can with the information you have.

10. Identify key metrics to track

How will you know your problem is solved? And not just the symptom—how will you know when you've addressed the underlying issues? Before you dive into enacting the solution, make sure you know what success looks like.

Decide on a few key performance indicators. Take a baseline measurement, and set a goal and a timeframe. You're essentially translating your solution into a plan, complete with milestones and goals. Without these, you've simply made a blind decision with no way to track success. You need those goals and milestones to make your plan real.

Kriti

M.Com I

Roll No.10403

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਬੁਢਲਾਡਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ

ਬਰੇਟਾ ਰੋਡ, ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ maansa

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ: 01652-253146

ਵੈਬ ਸਾਈਟ: www.gncbudhlada.org, ਈਮੇਲ:

gncbudhlada@yahoo.co.in